

ಸುಧಾರಿತ ಹೈನೋತ್ಪಾದನೆ

ಕುಲಪತಿಗಳ ಹಾರೈಕೆ

ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಇಂದು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಕೃಷಿಯು ನಾಡಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಇತರ ಉದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ರಂಗವೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೊರುವುದು ದೇಶದ ಆಹಾರೋತ್ಪಾದನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಧಿಕ ಲಾಭದಾಯಕತೆ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತುಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೃಷಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ರೈತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಹೊಣೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ನೆರವಿನಿಂದ ೧೯೬೯ -೭೦ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ೧೯೮೪ ರ ಸಂಸತ್ತಿನ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ, ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಥಮ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ. ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸರಣೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಆಗಿವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರೈತರಿಗೆ, ಬೋಧಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ೨೭೪ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಣಾಕಾರ್ಯದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಲೇಖಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬೋಧಕರಿಗೆ ಅನುವಾಗಲೆಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಂಗವಾಗಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೦೦೩ ನೇ ವರ್ಷದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗವು ಕೃಷಿ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರ ಮಾಲಿಕೆ ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೈತರ ಜನಮನವನ್ನು ತಲುಪುವ ಉನ್ನತ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗಿಂದೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಸರಳ ಸುಂದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ.

ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ತಜ್ಞತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಆಧುನಿಕ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿ ಮೂಲೆಗೂ ತಲುಪಿಸಲು ಸಹಕರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ರೈತನ ಆಡುಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸುಧಾರಿತ ಹೈನೋತ್ಪಾದನೆ ಪುಸ್ತಕವು ರೈತರಿಗೆ, ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಆಸಕ್ತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಆಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪಿ. ಜಿ. ಚಿಂಗಪ್ಪ

ಕುಲಪತಿಗಳು

ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಗಾಂಧಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ

ಬೆಂಗಳೂರು -೫೬೦ ೦೬೫.

ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವನ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ಅಥವಾ ಉಪಕಸುಬಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಅಂತಸ್ತು ಹಾಗೂ ಹಿರಿತನವನ್ನು ಆತ ಹೊಂದಿದ್ದ ಗೋಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೇ ಅಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯೇ ರೈತನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆತನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಆದಾಯ ತಂದು ಕೊಡುವ ಕಸುಬಾಗಿದೆ. ಹಾಲು ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರವೇಶದ ನಂತರ ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿತ್ರಣವೇ ಬದಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ರೈತ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ. ಆತ ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ಸಂಕರಣ ತಳಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪಶುಪಾಲನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಆದಾಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೃಷಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಬಲ್ಲದು, ಅವರು ಪ್ರಾಚೀನ ಗೋಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ದನಗಳ ಇತಿಹಾಸ, ವಿದೇಶಿ ರಾಸುಗಳ ಪರಿಚಯ, ಅವುಗಳ ಪಾಲನೆ, ಪೋಷಣೆ, ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ, ಕರುಗಳ ಆರೈಕೆ ಹಾಗೂ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿನ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ಡಾ. ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ವಿಸ್ತರಣಾ ವಿಭಾಗ, ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಕೃತಿ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸಲಹೆ, ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕೃತಿ ಹೈನೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ನೀರಿಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಉಷಾಕಿರಣ್

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು

ಹಾಗೂ

ಕನ್ನಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೧೪

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಗೋಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ದನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ದನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಹಣೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದವಾದ ತಗ್ಗು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಗಂಗೆದೊಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವಿರುತ್ತದೆ. (ಇದಕ್ಕೆ ಸೋಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ) .

ಎರಡು ಕೋಂಬಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಣೆಯ ಮೇಲು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಗಾತ್ರದಷ್ಟು ಗಂಟು ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ “ನಿಂಬೂರಿ” ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಣಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಿಂದ ಬೆನ್ನಿನ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಲದವರೆಗೆ ಬಿಳಿಯ ಗೆರೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಖಿಲಾರ ದನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ, ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ದನಗಳ ಜಾತಿ ಎಂದರೆ “ಖಿಲಾರ” ಜಾತಿ. ಈ ದನಗಳ ತೊರೂರು ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಸತಾರ ಜತ್ ಮತ್ತು ಔಂಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾತಪುಡರಾ ಗುಡ್ಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳು. ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ “ಖಿಲಾರ” ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ “ಖಿಲಾರ” ಎಂದರೆ “ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ” ಎಂದರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ದನಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಫಂಡರಾಪುರ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಚಿಂಚಲಿ, ರಾಯಭಾಗ, ಸಾಂಗಲಿ, ಮಿರಜ್, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರ ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ದನಗಳೂ ಸಹ ಆಕಾರ, ಮೈಕಟ್ಟು, ಚಪಲತೆ, ಹುರುಪು ಮತ್ತು ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಮೃತ ಮಹಲ್ ದನಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೋಲುತ್ತವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಗೋಕಾವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಯ ಓಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಮ್ಮಣಗಿ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀಯುತ ಹಣಮಂತರಾವ್ ಲಕ್ಷಣರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಇವರ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯು ವೇಗ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ೧೩ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ೫ ೧/೨ ಮೈಲು ಓಡಿ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪ್ರಾತ್ರವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅರಭಾವಿ ಹದ್ದಿನ ಎಲ್ಲಮ್ಮದೇವಿಯ ಜಾತ್ರೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಚಕ್ಕಡಿ ಶರತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಚಪ್ಪ ಮಾಯಪ್ಪ ಮಲ್ಲಾಡರವರ ಎಂಬವರ ಜೋಡಿ ಎತ್ತುಗಳ ೧೬ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ೫ ೩/೪ ಮೈಲು ದಾರಿಯನ್ನು ಓಡಿ

ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ಈ ದನಗಳು ವೇಗದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಖಿಲಾರ ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು, ಬೆಳೆಸಲು ರೈತರು ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಗದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ದನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎತ್ತಿನ ಜೋಡಿ ಅಂದರೆ ಖಿಲಾರ ಎತ್ತಿನ ಜೋಡಿಯೇ ಜೋಡಿ : ಇದರ ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಎತ್ತಿನ ಜೋಡಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಾಡಿ ಹರಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಣ್ಣೆತ್ತಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಮುಂದೆ ಕೋಲಾಟವಾಡುತ್ತ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಖಿಲಾರ ಎತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ. ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವನದ ಕುರುಹುಗಳು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ “ಮಣ್ಣೆತ್ತಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ”ಯ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ “ಮಣ್ಣೆತ್ತಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ” ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಹಬ್ಬದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಎಲ್ಲ ಹೊಲಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯು ಉಳಲು, ರೆಂಟೆ ಹೊಡೆಯಲು ಹದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದನಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗಲೆಂದು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ದನಗಳು ವ್ಯವಸಾಯದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ ಬೇಸಾಯಗಾರರಿಗೆ ದನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಖಿಲಾರ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಅಮೃತಮಹಲ್ ದನಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ಉಪಶಾಖೆ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಲ್ ಸರ್ ಅರ್ಥರ್ ಆಲಿವರ್ ಇವರು ತಮ್ಮ “ಎ ಬ್ರೀಫ್ ಸರ್ವೆ ಆಫ್ ಸಮ್ ಆಫ್ ದಿ ಇಂಪಾರ್ಟೆಂಟ್ ಬ್ರೀಡ್ಸ್ ಆಫ್ ಕ್ಯಾಟಲ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಖಿಲಾರ ದನಗಳ ಬಗ್ಗೆ “ಖಿಲಾರ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಅಮೃತಮಹಲ್ ದನಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ತಳಿ ಮತ್ತು ಇದರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ದನಗಳ ರಕ್ತದ ಮಿಶ್ರಣ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಖಿಲಾರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅಮೃತಮಹಲ್, ಆಟಪಾಡಿಮಹಲ್, ಮಸ್ತಾಡ ಖಿಲಾರ, ತಪತಿ ಖಿಲಾರ, ಜತ್ ಖಿಲಾರ, ನಕಲಿ ಖಿಲಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಖಿಲಾರ ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಖಿಲಾರ ಜಾತಿಯ ದನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ನಾವು ಮಸವಾಡ, ನಾಗೋಟ, ಜತ್, ಚಿಂಚಲಿ, ಬಿಜಾಪುರ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಅಥಣಿ, ಜಮಖಂಡಿ, ಫಂಡರಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ದನಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ: ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಜೋಪಾಸನೆಗಾರರು ಉಳಿದ ದನಗಾರರಂತೆ ತಮ್ಮ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ದೂರದ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಸಾಯ ಉದ್ಯೋಗದ ಜೊತೆ ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರಕ ಉದ್ಯೋಗವೆಂದು ಈ ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರನ್ನು ಬಂಜಾರರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಈ ದನಗಳನ್ನೇ ಸಾಕಿ, ಬೆಳೆಸಿಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮುಖಯ ಜೀವನದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರನ್ನು ದನಗಾರರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಪೀಳಿಗೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಇವರು ತಮ್ಮ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಲದ ಹೋರಿಗಳಿಂದಲೇ ಜೊತೆ ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಕರುಗಳಿಗಿಂತ ಹೋರಿ ಕರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪ್ರೀತಿ ವಹಿಸಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹೋರಿಕರುಗಳಿಗೆ ಮೇವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕೈತಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹೋರಿಗಳನ್ನು ತಡವಾಗಿ ಕಸಿ (ಹಿಡ) ಮಾಡಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ. ಹೀಗೆ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ೬ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬೆಳೆಸಿ ಆಮೇಲೆ ಕಸಿ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಸಾರಿಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ತಪತಿಖಲಾರವನ್ನು ಸಾಕುವ ಖಲಾರ ಜೋಪಾಸನೆಗಾರರು ಸಾತಪುರಾ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂಡಿನೊಡನೆ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದನಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವಂಥ ಕಲ್ಲು ಭೂಮಿ ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಗೊರಸುಗಳು ಕಬ್ಬಿಣದಂತೆ ಬಹಳ ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕುಂದುಗಳು : ಇವು ಹೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಅತಿ ಉತ್ತಮ ದನಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೈನದ ದನಗಳಲ್ಲ.

ವರ್ಣನೆ: ಇದು ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಪ್ರಾಣಿ, ಹೋರಿಗಳು ಇಣಿಯ ಹಿಂದೆ ೧೨೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಉದ್ದವಿರುತ್ತವೆ. ಎದೆಯ ಸುತ್ತಳತೆ ೧೫೦-೨೦೦ ಸೆಂ. ಮೀ. ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಎದೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಹೂಡುವ ಉತ್ತಮ ದನಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಕಳುಗಳು ಇಣಿಯ ಹಿಂದೆ ೧೧೦ ರಿಂದ ೧೨೦ ಸೆಂ. ಮೀ. ನಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಬಣ್ಣ: ತಪತಿಖಲಾರವು ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೂಗು ಮತ್ತು ಗೊರಸುಗಳು (ಕೊಳಗಳು) ಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಸಲಾಡಿಖಲಾರವು ಕಂದು ಅಥವಾ ನೊರೆಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಣಿಯ ಭಾಗ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಪ್ಪೆಯ ಭಾಗಗಳು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರೆ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಹಚ್ಚಿದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆಕಾರ: ಎದೆಯು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮುಂಭಾಗವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು ಇವು ಹೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಮುಖ: ಇದರ ಮುಖವು ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ದನಗಳಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿರದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ತಲೆ: ಇದರ ತಲೆ ಹಣೆಯಿಂದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ ಸಣ್ಣದಾಗಿಯೂ, ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಣೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೋಡುಗಳು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಲವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಣ್ಣುಗಳು: ಇದರ ಕಣ್ಣುಗಳು ತೇಜಃಪುಂಜವಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಿನವು ಮತ್ತು ಹುರುಪಿನವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಿವಿಗಳು: ಇದರ ಕಿವಿಗಳು ಸಣ್ಣವಾಗಿಯೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಚೂಪಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಹೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಣಿಯು ದಪ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂಭಾಗವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಡು ಮತ್ತು ಬೆನ್ನ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಲವು ಉದ್ದವಾಗಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಡೆಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದನಗಳು ಬಹಳ ಉಗ್ರವಿದ್ದು ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಅನಿಶ್ಚಿತವಿರುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣವಾದರೂ ತಾವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು.

ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರದ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು: ಕೃಷ್ಣಾ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಗಳು ತೀರಪ್ರದೇಶಗಳೇ ಈ ದನಗಳ ಮೂಲ ಸ್ಥಾನ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ದನಗಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರದ ಅಥವಾ ಹೊಳೆಸಾಲ ದನಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಸಾಂಗಲಿ, ಈಚಲಕರಂಜಿ, ಮಿರಜ್, ಕುರಂದವಾಡ, ರಾಮದುರ್ಗ, ಜಮಖಂಡಿ, ಮುಧೋಳ, ಅಥಣಿ, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ಚಿಂಚಲ, ರಾಯಭಾಗ, ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ ಈಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಬೇರೆ ಶುದ್ಧ ಜಾತಿಯ ಅಮೃತ ಮಹಲ್, ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಯ ದನಗಳಂತೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶುದ್ಧ ತಳಿಯ ದನಗಳಲ್ಲ. ಈ ದನಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಎರಡು ಮೂರು ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ತೀರ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉಂಟಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೮೮೦ ನೇ ಇಸವಿಯವರೆಗೂ ಈ ದನಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈದನಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಳಿಕ ದನಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಲೇವಾಡದ “ಗಿರ್” ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ನೆಲ್ಲೂರು ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಬೆರೆತು ಆಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಬಾಹ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಯೂ ಸ್ಥಾನಿಕ ಪುರಾವೆಗಳಿಂದಲೂ ಉಹಿಸಬಹುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿನ ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಾರಾಜರು “ನೆಲ್ಲೂರು” ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನಿಂದ “ಗಿರ್” ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಳ್ಳಿಗಳ ದನಗಳ ತಳಿ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಈ ಉಹಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಹಿಂದಿನ ಮಹಾರಾಜರು ಕೆಲವು ದನಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ತರಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಾಯಭಾಗ ದನಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಹೊಳೆಸಾಲ ದನಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಆಕಾರ, ಗಾತ್ರ, ಮೈಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ “ನೆಲ್ಲೂರು” ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವುಗಳ ಅಗಲವಾದ, ಮುಂದೆ ಉಬ್ಬಿಬಂದಿರುವ ಹಣೆ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ತಿರುವಿರುವ ಜೋತಾಡುವ ಉದ್ದ ಕಿವಿಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಆಕಳುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಗುಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೇವಾಡದ “ಗಿರ್” ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಹೋಲಿಕೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಇವು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಶುದ್ಧ ತಳಿಯಾಗಿರದೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯ ದನಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಕಾರಣವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು “ನೆಲ್ಲೂರು “ಜಾತಿಯ ದನಗಳ, “ಗಿರ್” ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ: ಕೃಷ್ಣಾ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಗಳ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವಾದ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಈ ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ ಈ ದನಗಳನ್ನು ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಿರುಗಾಡದೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಸಾಕಿಕೊಂಡು ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ರೈತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ. ಆಕಳು, ಹೋರಿ ಮತ್ತು ಕರುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಮೇಯಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಧತಿ. ತಮ್ಮ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ಬಿಟ್ಟು ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದ ಜೋಳದ ದಂಟಿನಿಂದ ಹಾಕಿದ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಾಕಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದನಗಳಿಗೆ ಜೋಳದ ಮೇವೆ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರ. ಇಲ್ಲಿಯ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಯ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ನದಿಗಳು ನೀರು ಉಣಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ರೇವೆ ಮಣ್ಣು ತಂದು ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಭೂಮಿಯು ಬಹಳ ಫಲವತ್ತಾಗಿ ಕಪ್ಪು ಎರೆಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿ ಮಹಾಪೂರ ಬಂದು ಇಳಿದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ದಂಡೆಯುಧ್ಧಕ್ಕೂ ರೈತರು ಜೋಳ ಮತ್ತು

ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ (ಗೋವಿನ ಜೋಳ) ಬೆಳೆಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಕ್ಕಡಿಕಾಳುಗಳ ಬೆಳೆಯನ್ನು -ಅವರೆ, ಹುರುಳಿ, ಚೂಗಚೆ, ಅಲಸಂದಿ, ಹೆಸರು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಹಸಿ ಮೇವು ವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇಯಲು ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ದಂಡೆಗಳ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹಸಿ ಹುಲ್ಲಿನ ಸೌಕರ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ದನಗಳಿಗೆ ವರ್ಷದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ರಸಭರಿತವಾದ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಸುರು ಮೇವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ದು ಇಟ್ಟ ಹುಲ್ಲಿನ ಜೊತೆಗೆ ಹತ್ತಿಕಾಳು, ನುಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಲೆಕಾಯಿ (ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿಯ ದನಗಲ ಜೋಪಾಸನೆಯ ಪದ್ಧತಿ.

ವರ್ಣನೆ: ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಆಕಾರ ಹಾಗೂ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವು, ದೇಹ ಸ್ಥೂಲ ಹಾಗೂ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಂದಗಾಮಿಗಳು. ಬಲಿತ ಹೋರಿಯ ತೂಕ ೬೦೦ ರಿಂದ ೯೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಗಳವರೆಗೂ, ಬಲಿತ ಆಕಳಿನ ತೂಕವು ೪೦೦ರಿಂದ ೫೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಗಳವರೆಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ದೇಹವು ಜಡವಾಗಿದ್ದು ಗೊರಸುಗಳು (ಕೊಳಗಳು) ಉದ್ದವಿದ್ದು ಬಹಳ ಮೆದುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಕಲ್ಲುಯುಕ್ತ ಕೆಂಪು ಮರಳು (ಕೆಂಪು ಮಸಾರಿಕಲ್ಲು) ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿದ ಗಟ್ಟಿ ದಾರಿತ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರವು.

ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಜಡಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದವುಗಳು. ಕಾಲುಗಳ ಎಲುಬುಗಳು ಗಿಡ್ಡವಾಗಿದ್ದು, ದಪ್ಪವಾಗಿ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣ ರೆಂಟೆಯಿಂದ ಆಳವಾಗಿ ಉಳುವ ಕೆಲಸ, ಹೊಲ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವನ್ನು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ದನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವು ಕಪ್ಪು ಎರೆಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಉತ್ತಮ ದನಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಬಣ್ಣ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಜಾತಿಯ ಆಕಳುಗಳು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವಿರುತ್ತವೆ. ಎತ್ತುಗಳು ಬಿಳುಪು, ಮಸಕು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಅಥವಾ ಬೂದಿಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಹೋರಿಗಳ ಮುಂಗಾಲಿನ ತೋಳು ಮತ್ತು ಹಿಂಗಾಲಿನ ಚಪ್ಪೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ.

ತಲೆ: ಇದರ ಹಣೆಯು ಅಗಲವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕೋಡುಗಳು ಗಿಡ್ಡಾಗಿ, ಬುಡದಲ್ಲಿ ದಪ್ಪವಾಗಿ (ಗಡ್ಡಿಕೋಡು) ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಚೂಪಾಗಿರದೆ ಮೊಂಡಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮುಖದ ಕೆಳಭಾಗವು ಕಿರಿದಾಗಿದ್ದು ಮೂಗಿನ ಸಿಂಬಿಯು ಅಗಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಪ್ಪು ಮಚ್ಚೆ ಇರುವುದು. (ಕಾಡಿಗೆ ಕಣ್ಣು) ಹೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳನೆ ಮಚ್ಚೆ ಇರುವುದೂ ಉಂಟು. ಕಿವಿಗಳು ಉದ್ದವಾಗಿ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿದಂತಿದ್ದು ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕಿವಿಗಳ ಒಳಭಾಗವು ಕಿತ್ತಲೆ ಹಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದಿಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಕುತ್ತಿಗೆ: ಇದರ ಕುತ್ತಿಗೆ ದಪ್ಪವಾಗಿ, ಗಿಡ್ಡಾಗಿ ಮಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆದೊಗಲು ಮತ್ತು ತೋಬರಿ ಸಡಿಲಾಗಿ ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಹೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಣಿಯ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾಲುಗಳು: ಇದರ ಕಾಲುಗಳು ಗಿಡ್ಡಾಗಿ, ದಪ್ಪವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಗೊರಸುಗಳು ಉದ್ದವಿದ್ದು ಮೆತ್ತಗಿರುತ್ತವೆ.

ಈ ದನಗಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗಕರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಸಾಕಿದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರವು ಎಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಹಾರ, ಹಸುರು ಹುಲ್ಲುಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಆಕಳುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದವು.

೧. ಹೈನೋತ್ಪಾದನೆ – ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಭಾರತವು ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಆಕಳು ಎಮ್ಮೆಗಳ ಸರಾಸರಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಮಟ್ಟವು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಒಟ್ಟು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು ಸರಾಸರಿ ೪೪೫ ಲೀ. ಹಾಲು ಆಕಳುಗಳಲ್ಲಿ ೮೧೧ ಲೀ. ಹಾಲು ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸುಮಾರು ಏಳು ಕೋಟಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಾಧನೆ. ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಸಹಕಾರಿ ಆಂದೋಲನ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆ. ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸಾಯವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಉನ್ನತಿ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಎನ್ನುವುದೇ ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿ.

ಹಾಲು, ಹೈನು ಉದ್ಯಮದ ಪ್ರಗತಿಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳೆಂದರೆ:

- ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಹೆಗಲುಕೊಟ್ಟು ನಿಂತಿರುವ ದನಕರುಗಳು. ಇವು ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಕೂಡ.
- ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ನಿರುದ್ಯೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ದನಕರು ಸಾಕಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ. ೭೦ ರಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎಮ್ಮೆಗಳು ಭಾರತದ ಕ್ಷೀರೋತ್ಪಾದನಾ ಯಂತ್ರಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಒಟ್ಟು ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಶೇ. ೫೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ಈ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ವ್ಯವಸಾಯ ಮೂಲದ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಹುಲ್ಲು, ಹೊಟ್ಟು, ತೌಡು, ಹಿಂಡಿಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಧಾನ್ಯ ಉಳಿತಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದು.

ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತೊಂದರೆಗಳೂ ಇವೆ. ಮೇವಿನ ಕೊರತೆ ವರ್ಷದ ಅನೇಕ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಖೋತಾ, ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವ ರಾಸುಗಳ ಕೊರತೆ ನೀಗಿಸಲು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಕೇವಲ ಶೇಕಡಾ ೧೦ ರಷ್ಟು ಆಕಳು ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ.

ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣದ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯವು ದೂರದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಲುಪಿಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ.

ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಸರಿಯಾದ, ಸಾಕಷ್ಟು ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಹೈನೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಇರುವ ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

- ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಲಿವೆ.

- ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕ್ಷೀರೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೇ ಇರುವುದರಿಂದ ರಫ್ತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಅವಕಾಶ ಇದೆ.
- ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ವಿಪುಲ ಅವಕಾಶವಿದೆ.
- ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಳತೆ ಮೀರಿ ತಿನ್ನುವ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ರಾಸುಗಳ ಸಾಕಣೆಗೆ ಅಡ್ಡಗಾಲಿಡುವ ದನಕರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಪಶುಪಾಲಕರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಗ್ಗದ ದರದಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕು. ದೊಡ್ಡರೋಗ ಮತ್ತು ಕಾಲು ಬಾಯಿ ಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ಮಾರಕ ರೋಗಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯಾಗಬೇಕು.

೨. ಕೆಲವು ವಿದೇಶಿ ಹೈನತಳಿ ಆಕಳುಗಳು

ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಯುರೋಪ್ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಹೈನ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದಕ ತಳಿಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಇಂದು ಹೈನ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಅಮೆರಿಕಾ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ನ್ಯೂಜಿಲೆಂಡ್ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಈ ತಳಿಗಳೇ ಸಾಗಿಹೋವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ಸಿ, ಪ್ರೀಜಿಯನ್, ಅಲ್ ಡೇನ್ ಬರ್ಗ್ ಮತ್ತು ರೆಡ್ ಡೇನ್, ಐಶ್ಯೂರ್, ಅಬರ್ ಡೀನ್ ಆಂಗ್ಸನ್, ಕೆರ್ರ ಮತ್ತು ಕೆರ್ರಿಡೆಕ್ಸೆಟ್, ಶಾರ್ಟ್‌ಹಾರ್ನ್, ರೆಡ್‌ಹೋಲ್, ಲಿಂಕನ್ ಶಯರ್ ಹಾಗೂ ಹೆರಿಪೋರ್ಡ್ ಶಯರ್ ತಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಜರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ಸಿ

ಫ್ರಾನ್ಸ್ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಾರ್ಮಂಡಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಜರ್ಸಿ, ಗರನ್ಸಿ, ಆಲ್ ಡರ್ ನಿ ಮತ್ತು ಹರಮ್ ದ್ವೀಪಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು : ಚಾನಲ್ ಐಲೆಂಡ್‌ಗಳೇ ಜರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ಸಿ ದನಗಳ ಮೂಲ ಸ್ಥಳ. ಈ ದ್ವೀಪಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಜರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ಸಿ ದ್ವೀಪಗಳು ದೊಡ್ಡವು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ವೀಪಗಳು ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೬೬ ರಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ವಸಾಹತು ದ್ವೀಪಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ದನಗಳು ನೂರ್ಸ್ ಜಾತಿಯ ದನಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಭೂಮಿ ಫಲವತ್ತಾದದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಏಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೈನ ಮತ್ತು ಮಾಂಸದ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಅಷ್ಟು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಮೊದಮೊದಲಿಗೆ ದನಗಳ ತಳಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಬಹಳ ಬಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೈಹೆಣಿಗೆಯ ಉಣ್ಣೆಬಟ್ಟೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಉಣ್ಣೆ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುರಿಗಳೂ ಸಹ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಕೈಹೆಣಿಗೆಯ ಉಣ್ಣೆ ಅಂಗಿಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಈ ಉಣ್ಣೆಯ ಅಂಗಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ 'ಜರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ಸಿ ಅಂಗಿಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ದ್ವೀಪಗಳ ಜನರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ದನಕರುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ದನಗಳನ್ನು ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಂಪುಗೂಡಿಸಿ, ಕಡೆಯ ಬಂದರು ಸ್ಥಳವಾದ ಅಲ್ ಡರ್ ನಿ ದ್ವೀಪದಿಂದ ಹಡಗಿನ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ದನಗಳನ್ನು 'ಅಲ್‌ಡರ್ನಿ' ದನಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಡಗಿನ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಹಾಲಿನ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಡುಗಳನ್ನು ಹಡಗಿನಲ್ಲಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದ್ವೀಪಗಳ ಆಕಳುಗಳ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಗುದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು

ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ಈ ದನಗಳನ್ನು “ಹಡಗಿನ ದನಗಳು”ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶ್ರೀಮಂತ ಜನರು ಇವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಉದ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಈ ದ್ವೀಪಗಳ ಹೈನ ದನಗಳ ಮಾರಾಟ ಹೆಚ್ಚಿತು, ಈ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಚಾನಲ್ ಐಲೆಂಡಿನ ದನಹಳ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಬ್ರಿಟನ್ನಿನಿಂದ ಫ್ರೆಂಚ್ ದನಗಳನ್ನು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವುಗಳನ್ನು “ಆಲ್ ಡರ್ ನಿ” ದನಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂಲೇ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಬ್ರಿಟನಿಯ ಫ್ರೆಂಚ್ ದನಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಾನಲ್ ಐಲೆಂಡಿನ ದನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರೀತಿ ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವು ಬಹುಕಾಲ ನಡೆದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಫ್ರೆಂಚ್ ದನಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಯಿದೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಜರ್ನಿ ದ್ವೀಪದ ಪಶುಪಾಲಕರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ದನಗಳನ್ನು ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ತರದಂತೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸದಂತೆ ೧೭೮೯ ರಲ್ಲಿ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ೧೮೬೧ ರಲ್ಲಿ ಗರನ್ನಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೂ ಸಹ ಫ್ರೆಂಚ್ ದನಗಳನ್ನು ತರುವುದನ್ನು ಕಾಯಿದೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವುಗಳ ಸಾಗಾಟವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ದನಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೊರಗಿನ ದನಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ನಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ತೀರ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧದ ದನಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆರೆತವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ದನಗಳು ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣವಾಗಿ, ಸಣ್ಣಗಾತ್ರದ ದನಗಳಾದವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಗುಣದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕೆಟ್ಟಪರಿಣಾಮವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಈ ದನಗಳು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿವೆ. ಈ ದನಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದವು, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಇವುಗಳ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದರೂ ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೈನದ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೋರಿಗಳನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆಲ್ ಡರ್ ನಿ ದನಗಳ ಪೀಳಿಗೆಯು ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬೆಳೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನ ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶ್ರೀಮಂತ ಜನರಿಂದ ಈ ದ್ವೀಪದ ದನಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಜನರು ಮಿಶ್ರಬಣ್ಣದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನಾಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹೈನದ ಉದ್ಯೋಗವೋಂದೇ ಅಷ್ಟು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ಸಾಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೈನ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಎರಡೂ ಗುಣವುಳ್ಳ ದನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ದ್ವೀಪಗಳ ಪಶುಪಾಲಕರು “ಶಾರ್ಟ್ ಹಾರ್ನ್, “ಐಶ್ಚೆರ್” “ಫೀಜಿಯನ್” ಮತ್ತು “ಬ್ರೌನ್ ಸ್ಪಿಸ್” ಜಾತಿಯ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತಳಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿ ಮಿಶ್ರಿತಳಿ ದನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮಿಶ್ರಿತಳಿಯ ದನಗಳು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವಾಗಿ ಮಿಶ್ರಬಣ್ಣ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನಾ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಈ ದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ೧೮೬೧ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮಾಂಸದ ದನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಹೈನದನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಜರ್ನಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ನಿ ದನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಜಾತಿಯ ದನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮವಾದುವುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ೧೮೬೧ ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜರ್ನಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ನಿ ದನಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ದನಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ “ಆಲ್ ಡರ್ ನಿ” ದನಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾಗಿ ಜರ್ನಿ ದ್ವೀಪದ ದನಗಳನ್ನು “ಜರ್ನಿ” ದನಗಳೆಂದೂ “ಆಲ್ ಡರ್ ನಿ” ದ್ವೀಪದ ದನಗಳನ್ನು “ಗರನ್ನಿ” ದನಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು.

ಜರ್ಸಿ ದ್ವೀಪದ ದನಗಳನ್ನು ೧೮೩೪ ರಲ್ಲಿ ಜರ್ಸಿ ತಳಿಯ ದನಗಳೆಂದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ “ಜರ್ಸಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಸಂಘ” ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಜರ್ಸಿ ಪಶುಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಜರ್ಸಿ ದನಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಘವು ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಜರ್ಸಿದನಗಳ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆನುವಂಶಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಕಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ದನಗಳನ್ನು ಅಮೆರಿಕೆಯ ವಲಸೆಗಾರರು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಒಯ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ದನಗಳು ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹರಡಿದವು. ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜರ್ಸಿದನಗಳ ದಾಖಲೆ ಇಡುವ ಕಾರ್ಯವು ೧೮೬೮ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಜರ್ಸಿ ದನಗಳ ಸಂಘವು ೧೮೮೩ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಜರ್ಸಿ ದನಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸುವ ಸಂಘವನ್ನು ೧೯೦೦ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಕ್ವೀನ್ಸ್ ಲ್ಯಾಂಡಿನ ಗೊಪಾಲಕರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದು ಜರ್ಸಿದನಗಳ ಸಂಘವನ್ನು ೧೯೦೭ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮತ್ತು ಕ್ವೀನ್ಸ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಜರ್ಸಿ ದನಗಳ ಸಂಘವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದರಿಂದ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯ ಜರ್ಸಿ ತಳಿಯ ದನಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಜರ್ಸಿ ದನಗಳ ಹಿಂಡಿನ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಪರಿಕ್ಷಾಲಯ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾದಲ್ಲಿ ೧೯೧೨ ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಜರ್ಸಿ ಹೈನ ದನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಐಶ್ವರ್ಯ ಹಸುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು ಕೆಲವು ಶ್ರೀಮಂತ ಜರ್ಸಿ ಪಶುಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ದನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ಜರ್ಸಿದನಗಳನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜರ್ಸಿ ಆಕಳು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಯರ್ ಶಯರ್ ಆಕಳುಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾದವು. ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾದಲ್ಲಿ ೧೯೧೦ ರಿಂದ ೧೯೩೫ ರವರೆಗೆ ಜರ್ಸಿ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಹೈನದ ಆಕಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಶಾರ್ಟ್‌ಹಾರ್ನ್ ಜಾತಿಯ ದನಗಳಲ್ಲಿ ಜರ್ಸಿ ಜಾತಿಯು ಬೆರೆಯಿತು. ಈ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯ ಜರ್ಸಿ ಆಕಳುಗಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಮೂಲ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾರ್ಟ್ ಹಾರ್ನ್ ಆಕಳುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಈ ಸುಧಾರಣೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಶುಪಾಲಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ದೊರೆತುದಲ್ಲದೆ ಜರ್ಸಿ ತಳಿದನಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದುವು.

ಜರ್ಸಿದನಗಳು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣವು : ಅಂದರೆ ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ದನಗಳಿಗಿಂತ ಗಿಡ್ಡ ದನಗಳು. ಮೈಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡಲು ಮಾಟಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಜರ್ಸಿ ಆಕಳ ಮೈತೂಕ ೩೨೫ ರಿಂದ ೪೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹೋರಿಯು ಆಕಳಿಗಿಂತ ೫೦ ರಿಂದ ೭೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧ ಜರ್ಸಿ ದನಗಳ ಬಣ್ಣ ಕಂದು ಅಥವಾ ನಸುಗೆಂಪು ಅಥವಾ ತಾಮ್ರ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪು ಹಳದಿ

ಮಿಶ್ರಿತ ಬಣ್ಣ ಅಥವಾ ಜಿಂಕೆ ಬಣ್ಣದವೂ ಕೆಲವಿರುತ್ತವೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕೆಳಭಾಗ ಬಿಳಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಲುಗಳು ಗಿಡ್ಡಾಗಿದ್ದು, ಗೊರಸುಗಳು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬೆನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಜೋತಾಡುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂಭಾಗವು ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದು ಹಿಂಭಾಗವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಆಕಾರದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಲ ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಗಳು ಮುಖ ಮತ್ತು ಹಣೆ ಸಣ್ಣವು, ಸ್ವಲ್ಪ ಜೋತಾಡುವಂತೆ ಇದ್ದು ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಭಾಗ ಸಣ್ಣದಿರುತ್ತದೆ, ಕೆಚ್ಚಲ ಮೇಲೆ ರೇಷ್ಮೆಯಂತೆ ನಯವಾದ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೂದಲುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಆಕಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚು ತಗಲುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಅಂಶ ಶೇ. ೪-೫ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಇವು ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜರ್ನಿ ದನಗಳು ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೈನದನಗಳೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ನಾರ್ಮಂಡಿಯಿಂದ ಗರನ್ನಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ತಂದ ದನಗಳೇ ಮುಂದೆ ಗರನ್ನಿ ದನಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವು. ಗರನ್ನಿ ದ್ವೀಪ ಜರ್ನಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದು ಮತ್ತು ಬಡದ್ದೀಪ. ಜರ್ನಿ ದನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಗರನ್ನಿ ದನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯ ಬಹಳ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಈ ಆಕಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚಲು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ತಲೆ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದು; ಕಣ್ಣುಗಳು ದೊಡ್ಡವು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಉಬ್ಬಿ ಬಂದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಹಣೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೊಂಬು ಸಣ್ಣದು; ಕುತ್ತಿಗೆ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ತೆಳುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಸುಗಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಜರ್ನಿ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬಣ್ಣ ಜರ್ನಿಯ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬಣ್ಣದಂತೆಯೇ ಹಳದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ದನಗಳು. ಅಮೆರಿಕಾದವರು ಇವುಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ.

೨. ಫ್ರೀಜಿಯನ್ (Holstien Frisian (HF))

ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ದನಗಳು ಹಾಲೆಂಡ್ ದೇಶದ ದನಗಳು. ಹಾಲೆಂಡಿನ ಜನರು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು. ಜನರು ಪಶುಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ನಿರಂತರ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ರಸಭರಿತವಾದ ಹಸಿಹುಲ್ಲು ದನಗಳಿಗೆ ಮೇಯಲು ಸದಾಕಾಲ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಜೀವನೋಪಾಯ ಹೈನೋತ್ಪಾದನೆ. ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಜಾತಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಹಾಲೆಂಡ್ ದೇಶದ ಫ್ರೇಜಿಲ್ಯಾಂಡ್ ನಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಲಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ “ಫ್ರೀಜಿಯನ್” ದನಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ದನಗಳನ್ನು ಜರ್ಮನಿಯ ಹೋಲ್ ಸ್ಟೀನ್ “ಬಂದರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ “ಹೋಲ್ ಸ್ಟೀನ್ ಫ್ರೀಜಿಯನ್” ಎಂದು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ರೋಮನ್ ಸೈನಿಕರು ಯುರೋಪಿನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ “ಟಾಸ್ ಕನಿ” ಮತ್ತು “ಲಂಬರ್ ಡಿಯ ಎಂಬ ಈಜಿಪ್ತಿನ ದನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಈ ದನಗಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ದನಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಕರಗೊಂಡವು. ಈ ಸಂಕರ ತಳಿಯ ದನಗಳೇ ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ದನಗಳು ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಚಾನಲ್ ಐಲೆಂಡ್ ಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಹೋರಿಗಳನ್ನು “ಲಾಂಗ್ ಹಾರ್ನ್” ಶಾರ್ಟ್ ಹಾರ್ನ್” ಐಶ್ಚೈರ್ “ಜರ್ನಿ ಮತ್ತು ಗರನ್ನಿ” ಆಕಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ಹೈನತಳಿಯ ದನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಯಿತು. ಡಚ್ಚರೂ ಸಹ ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಹೋರಿಗಳಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತಳಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಅಮೆರಿಕ, ಡೆನ್ ಮಾರ್ಕ್, ಹಾಲೆಂಡ್ ಮೊದಲಾದ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ದನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ಆಕಳುಗಳು ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಹೈನುದನಗಳು. ಬಲಿತ ಆಕಳುಗಳು ೬೦೦ ರಿಂದ ೭೫೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ತೂಗುತ್ತವೆ. ಹೋರಿಗಳ ತೂಕವು ೯೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಇವು ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಬೀಸಾದ ದನಗಳು, ಕಾಲುಗಳು ಗಿಡ್ಡಾಗಿ, ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿವೆ. ದೇಹವು ಜಡವಿದ್ದು, ಗೊರಸುಗಳು ಬಹಳ ಮೆದುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ರಸ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾರಿಗೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರವು. ಉಪಯೋಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ಗೊರಸುಗಳ ಮೇಲು ಭಾಗವು ಬಾತು ದನಗಳು ಕುಂಟುತ್ತವೆ. ಇದರ ಕೆಂಪಗೆ ಗಜ್ಜರಿ (ಕ್ಯಾರ್ಟ್) ಬಣ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದನಗಳ ಇಣೆ ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲುಭಾಗ ಸರಳವಾಗಿ, ಉದ್ದವಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ಮೈಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಬೀಸಾದ ದನಗಳು ಮುಂಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂಭಾಗ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬೆನ್ನು ಕಿರಿದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದನಗಳು ಮಾಂಸ ಹಾಗೂ ಹಾಲು ಎರಡನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಮೈಬಣ್ಣದ್ದೇ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಗಳ ದೊಡ್ಡ ಮಚ್ಚೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಫ್ರೀಜಿಯನ್ ದನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹೈನುತಳಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದೆ. ಈ ದನಗಳು ಕೊಡುವಷ್ಟು ಹಾಲು ಬೇರೆ ಯಾವ ದನಗಳೂ ಕೊಡಲಾರವು. ಇವು ಶಾಂತ, ದೈರ್ಯ ಸ್ವಭಾವದವಾಗಿದ್ದು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಅಂಶ ಶೇ. ೩. ೬ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ.

೩. ರೆಡ್ ಡೇನ್ :

ಈ ದನಗಳ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್ ದೇಶ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದ ಜಮೀನಿನ ಸಾರ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಸಾಯವು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗದೆ ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ಹೀನಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆಗ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಸುಗಳ ಸಾಕಾಣಿಕೆ, ಪೋಷಣೆ, ಪಾಲನೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಅವರು ಪಶುಪಾಲನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಈ ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಉದ್ಯೋಗ ಇಂದು ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್‌ನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಶೇ. ೬೦ ರಷ್ಟು ದನಗಳು ರೆಡ್ ಡೇನ್, ಶೇ. ೨೦ ರಷ್ಟು ಹೋಲ್ ಸ್ಟೀನ್ ಫ್ರೀಜಿಯನ್, ಶೇ. ೧೫ ರಷ್ಟು ಜರ್ಸಿ ಹಾಗೂ ಮಿಕ್ಕ ಶೇ ೫ ರಷ್ಟು ಇತರ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪಶುಪಾಲಕರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಉತ್ತಮ ಪಶುಪಾಲಕರೆಂದು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ರಿಂದ ೧೫೦ ರಷ್ಟು ದನಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ಸುಮಾರು ೮೬ ವರ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್‌ನ ಪಶುಪಾಲಕರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಹೈನು ತಳಿಯ ದನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ದ್ವಿಗುಣಗೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೈನು ತಳಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು

ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ಇಂದು ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್ ದೇಶವು ಕ್ಷೀರ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ಕೀರ್ತಿ ಗಳಿಸಿದೆ. ಹಾಗೂ ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿನ ಆಗರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಖೋವಾ, ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಾಲಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯೂರೋಪಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತವೆ. ರೆಡ್ ಡೇನ್ ದನಗಳು ಇಂದು ಹೈನಕ್ಕೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ದನಗಳೆಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ದನಗಳ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇವುಗಳ ಮೈಬಣ್ಣ ಅಚ್ಚಕೆಂಪು : ಇವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಕೆಂಪು ಸಿಂದಿದನಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಇವು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ ಬೀಸಾದ ದನಗಳು, ಮೈ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮಾಂಸಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ ದನಗಳು. ಇವು ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವ ಹಾಗೂ ಧೈರ್ಯಗುಣವುಳ್ಳ ದನಗಳು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಾಲುಗಳು ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದು :ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಗೊರಸುಗಳು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಗಾತ್ರ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮೈಚರ್ಮ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಿಂಚುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇಣೆಯು ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಣಕಗಳು ಕೇವಲ 9 ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಅಂಶ ಶೇ. 4 ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. 40 ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳು ಇಂದು ರೆಡ್ ಡೇನ್ ಜಾತಿಯ ತಳಿಯ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಶದ ದನಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೂ ಈ ಜಾತಿಯ ಆಕಳು ಹಾಗೂ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೪. ಐಶ್ಯೂರ್:

ಹೋರಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪಡೆಯಲಾದ ದನಗಳೇ “ಐಶ್ಯೂರ್ ದನಗಳು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವುಗಳ ಮೈಮಣ್ಣು ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳುಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಬಣ್ಣ; ಅಚ್ಚಕೆಂಪು ಅಥವಾ ಅಚ್ಚಬಿಳುಪು ಬಣ್ಣದ ದನಗಳೂ ಇರುವುದುಂಟು. ಈ ದನಗಳ ಕಾಲು ತೆಳುವಾಗಿ ಜಿಂಕೆಯ ಕಾಲುಗಳಂತಿರುತ್ತವೆ. ಕೋಡು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡವು ಮತ್ತು ಬಹಳ ತೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಕಡಿಮೆ ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಸಾಕುವುದು ಸುಲಭ.

ಸಾಕಲು ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚು ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಆಕಳುಗಳು ರುಚಿಕರವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣು ದನಗಳು ; ವಿಶ್ವದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಹಾರ, ನೀರು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣ ಇವು ಪಡೆದಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಸಾಕಬಹುದು. ಈ ದನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಭಿಮಾನ ಅವರು ಹೊರನಾಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ ತಮ್ಮ ಈ ಹೆಮ್ಮೆಯ ದನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಈದನಗಳು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ.

೪. ರಾಸುಗಳ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳು

ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನಲುಬಿನಂತಿರುವ ದನಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂದು ಬಹಳ ಹೀನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲು ವಿಷಾದವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ಭಾರತದ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಹೊಗೆ ಹಾಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಂದು ಅಂಥ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಂವರ್ಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಸಹ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಆಕಳುಗಳ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದರ ದುಷ್ಪಲವೇ ಇಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನಿರ್ಬಲವಾದ, ಗಿಡ್ಡ ದನಗಳ ಹಿಂಡು. ಇಂಥ ಆಕಳುಗಳು ಒಂದು ಲೀಟರ್ ಹಾಲು ಕೊಡುವುದೂ ಸಹ ದುರ್ಲಭ. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಸಂಗೋಪನೆ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲದ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗೊತ್ತು ಗುರಿಯಿಲ್ಲದ ಅನಾಮಧೇಯ ಹೋರಿಯ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಕೆಡುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ತಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿರುವುದೇ ದನಗಳ ಹೀನಾವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಆಹಾರ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಬರಗಾಲ ಬಂದಾಗ ದನಗಳ ಪೋಷಣೆ, ಪಾಲನೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ಅವುಗಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಶಕ್ತಿ ಕುಂದುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯು ಉತ್ತಮ ಪಶು ಸಂಪತ್ತಾಗಲಾರದು.

ದನಗಳ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಅವಶ್ಯಕ. ಆದರೆ ರೈತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೇವಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಬಲವಾದ ಕೀಳು ದರ್ಜೆಯ ದನಗಳು ತಿಂದುಬಿಡುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ತಳಿಯ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವಿನ ಅಭಾವ ಉಂಟಾಗಿ ಅವುಗಳ ಏಳಿಗೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಮೇವು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಮತ್ತು ಕೂಡಿಸದೆ. ಹಾಳು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೇವಿನ ಅಭಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ) ದನಗಳು ಅರೆಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಬಳಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದ್ದಾಗ ಮಿತವ್ಯಯ ಮಾಡದೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಉಪವಾಸ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯು ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಾನಿಕಾರಕವಾಗಿದೆ.

ಜಮೀನು, ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ದನಗಳಿಗೆ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವುಂಟು. ಇವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಳಲಾರವು. ಒಂದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇನ್ನೊಂದರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಾಧನ, ಮತ್ತೊಂದರ ಅಧೋಗತಿ ಎಲ್ಲದರ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಮೂಲ. ಈ ಮೂರು ಒಂದೇ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮತ್ತೊಂದರ ಬಗ್ಗೆ ದಾಯಾದಿ ಮತ್ತರ ತೋರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಏಳಿಗೆಯೂ ಆಗದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕುಂದುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಮತಪ್ಪಿ ಒಂದನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವ್ಯವಸಾಯ ನಶಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಪರಿಣತ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹೊಂದದೆ. ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಹಬ್ಬಿದಾಗ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸದ ಕಾರಣ ದನಗಳು ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಹಳೆ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ, ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಂಬಿರುವುದರಿಂದ ದನಗಳು ರೋಗಾದಿ ಉಪದ್ರವಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅಪಾರ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಪಶುಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಸಂಗೋಪನೆ ಬಹಳ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ದನಗಳು ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ನಾವು ಬೇರೆ ದೇಶದವರಿಗಿಂತ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಂಗೋಪನೆ, ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನೆ ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗದೆ ಇರುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ.

ದನಗಳಿಂದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಹಾಯವೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ಸಗಣೆಗೊಬ್ಬರ. ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಸಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಅವಶ್ಯಕ. ಸಸ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಗಣೆಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಗೊಬ್ಬರದ ಸಲುವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಉರುವಲಿಗಾಗಿ ಅಪವ್ಯಯ ಮಾಡುವುದು. ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಗೊಬ್ಬರವಿಲ್ಲದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಕೃಶವಾಗಿ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗುವುದು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃತಕ ಗೊಬ್ಬರವು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ, ಇದು ದನಗಳ ಸಗಣೆ ಗೊಬ್ಬರದಷ್ಟು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಲಾರದು. ಇದರ ಖರ್ಚು ಸಗಣೆ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದನಗಳ ಸಗಣೆ ಕಳಿತು “ಹ್ಯೂಮಸ್” ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಸ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅತಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದದ್ದು ಎಂದು ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹಸುವಿನ ಸಗಣೆಯಲ್ಲಿ “ಫೇಜಿಸ್” ಎಂಬ ಜಂತುಗಳಿವೆ. ಇವು ಸಸ್ಯ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ.

ಸಗಣೆಯಿಂದ ಶಕ್ತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ: ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಜನತೆಯ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಕರವಾಗುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಶ್ರಮಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಗಣೆಯಲ್ಲಿನ

ಸತ್ಯವು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಉರುವಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಗೊಬ್ಬರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಸಗಣೆಯನ್ನು ಕೊಳೆ ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಅನಿಲಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅನಿಲಗಳು ಉರಿಯುವಂತಹವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಮನೆಯ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಬೆಂಕಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬೆಳಕು ಪಡೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಗಣೆ ಪೂರೈಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರ ಚಾಲನೆಗಾಗಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಸಗಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗೊಬ್ಬರದ ಸತ್ಯ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಗಣೆಯಿಂದ ಇಂಥ ಶಕ್ತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭಾರತ, ಪ್ರಪಂಚದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ದನಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದನಗಳು ಅಮೆರಿಕ, ಬರ್ಮ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ, ಕೀನ್ಯಾ, ಥೈಲೆಂಡ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಒಂಗೋಲ್ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ದೂರ ಪ್ರಾಚ್ಯ ದೇಶಗಳಾದ ಬ್ರೆಜಿಲ್ ಮತ್ತು ಫಿಲಿಪೈನ್ ದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಭಾರತವು ಪರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವೂ ಒಂದಿತ್ತು. ಈಗ ಇದು ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ. ನಾವು ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಂಗೊಪನೆ, ಪೋಷಣೆ, ಸಂವರ್ಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಶುವೈದ್ಯ ತಜ್ಞರ ಸಲಹೆ ಪಡೆದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದನಗಳ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ, ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಇಂದು ಈ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಸಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಗತಿಯ ಹೊಂಬೆಳಕಿನ ಆಶಾಕಿರಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಾಕಣೆಯು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಾಗಿಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತರಬೇತಿ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಗಂಸರು, ಮುದಕರು, ಹುಡುಗರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಈ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹಾಲು, ಬೆಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು ಇವು ದೈನಂದಿನ ಉಪಯೋಗದ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಸದಾ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ದಳ್ಳಾಳಿಯ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೫. ಹಿಂಡುವ ದನಗಳು ಹೇಗಿರಬೇಕು.

ಹೈನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಲಿನ ದನವೇ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳ. ಅದಿಲ್ಲದೆ. ಮತ್ತೇನಿದ್ದರೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಹಿಂಡುವ ದನಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆಯೇ ಮುಕ್ತ ಮಾರ್ಗ. ತನ್ನದೇ ದನಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ತಳಿಯ ಹಸುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಇದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಇದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ, ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಬೇಡುವ ದಾರಿ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತ ತಾನು ಎಂತಹ ದನದ ರಕ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಉತ್ತಮ ಹಿಂಡುವ ದನವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಿಂಡು ಬೆಳೆಸುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ದಾರಿ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದ ದಾರಿ. ಹೀಗೆ ಕೊಂಡ ದನಗಳು ತಮ್ಮ ಗುಣ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ತಾವಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಸಂತಾನದಲ್ಲೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾನುವಾರಿನ ಆಯ್ಕೆ ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷಗಳ ಲಾಭ ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸರಿಯಾದ

ಜಾನುವಾರಿನ ಆಯ್ಕೆ. ಈ ದಾರಿ ಸಫಲವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಉತ್ತಮ ಹಾಲಿನ ದನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ಸುಲಭ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೋಸ, ಮುಂದೆ ನಷ್ಟ.

ಹಿಂಡುವ ದನದ ಗುಣಗಳೆಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗುವ ಸುಳಿ, ಬಾಲ, ಕೋಡುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲ್ಪಿತವೇ ಹೊರತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದವಲ್ಲ.

ಶ್ರೇಷ್ಠ ದನಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ತಳಿ: ಜರ್ಸಿ ಇಲ್ಲವೇ ಹೋಲ್ ಸ್ಟೀನ್ (ಎಚ್. ಎಫ್) ಜಾತಿಯ ಮಿಶ್ರತಳಿಗಳು ಹಾಲಿಗೆ ಉತ್ತಮ. ಸಣ್ಣ ತಳಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಜರ್ಸಿ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯೇ ಸರಿ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬಿನಂಶವೂ ಎಚ್. ಎಫ್. ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನಿರ್ವಹಣೆ ಸುಲಭ.

ಕೊಬ್ಬಿನಂಶಕ್ಕಿಂತ ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಎಚ್. ಎಫ್. ಮಿಶ್ರತಳಿ ಸಾಕಬಹುದು. ಎಚ್. ಎಫ್. ನಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಪೋಷಣೆ ವೆಚ್ಚವು ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ರಕ್ತ ಶೇ. ೫೦ ರಿಂದ ೭೫ ರೊಳಗೆ ಇರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ರಕ್ತ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಂತೆ.

ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ತಿ ತಳಿ ಸರಿ. ಮುರ್ಝ ದೊಡ್ಡ ತಳಿಯಾದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮುತುವರ್ಜಿ ಬೇಕು. ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚವು ಹೆಚ್ಚು.

೨. ಆರೋಗ್ಯ: ಆರೋಗ್ಯವಂತ ದನಗಳು ಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಜಾನುವಾರಿನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ, ತಜ್ಞರಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವ ಹಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ.

- ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳ ಚುರುಕು ನೋಟ ಇರಬೇಕು.
- ಒದ್ದೆಯಾಗಿರುವ ಮೇಲ್ಕೂಟೆ ಇರಬೇಕು. ಒಣಗಿದ ಮೇಲ್ಕೂಟೆ ಜ್ವರ, ಅನಾರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.
- ಶಾಂತವಾಗಿ ನಿಂತು, ಮಲಗಿ, ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ದನ ಆರೋಗ್ಯವಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ದೇಹ ತೀರಾ ಬಡಕಲೂ ಅಲ್ಲದ ಕೊಬ್ಬಿರುವುದೂ ಅಲ್ಲದಂತೆ ಇರಬೇಕು.
- ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವುದರ ಹೊರತು ಒಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಂತ ಎಲುಬಿನ ಹಂದರವಲ್ಲ. ತೀರ ಕೊಬ್ಬಿದ ದನ ತಿಂದದ್ದನ್ನು ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಬದಲು ಕೊಬ್ಬಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದೇ ಜಾಸ್ತಿ.
- ಓಡಾಟ ಸರಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏರು ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯಬಲ್ಲವು, ಮಲಗಿ, ಏಳಬಲ್ಲವು.
- ಚರ್ಮ ಹೊಳಪಾಗಿದ್ದು, ಕೂದಲು ನುಣುಪಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒರಟಾದ ಚರ್ಮ, ಕೂದಲು ಅವಲಕ್ಷಣವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಲಕ್ಷಣ ಕೂಡ.

೩. ದೇಹ: ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಲಿನ ದನದ ದೇಹ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಿಂದ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರದಲ್ಲಿ (ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ) ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅ) ಪಕ್ಕದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಮೇಲೆ, ಬೆನ್ನಿನ ಕಡೆ ಅಗಲವಾಗಿ ಕೆಲಗಡೆ ಸಪುರ ಕಡಿಮೆ ಅಗಲ ಇರುವ ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆ) ಮೇಲ್ಕೂಟೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಹೆಗಲಿನ ಕಡೆ ತೆಳುವಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದುಗಡೆ ಬಂದಂತೆ ಅಗಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇ) ಹಿಂದಿನಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ, ಮೇಲ್ಗಡೆ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು, ಕೆಳಗಡೆ ಚೂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ ವೃಷ್ಟದ ಎರಡೂ ಬದಿಯ ಮೂಳೆಗಳ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ.

೪. ಕಾಲುಗಳು : ಉದ್ದದ ಕಾಲುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸದ ಜಾತಿಯ ಲಕ್ಷಣ, ಹಾಲಿನ ದನಗಳಲ್ಲಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕಾಲುಗಳು ಗಿಡ್ಡವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೫. ಕೆಚ್ಚಲು: ಜಾನುವಾರಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಕೊನೆಗೂ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗ ಬೇಕಾದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಬರೀ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಅಳೆದು ಬಿಡಬೇಡಿ, ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ, ತಟ್ಟಿ ಭಾರ ಅಳೆದು ನೋಡಿ, ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಚರ್ಮ ಮೃದುವಾಗಿ ತೆಳುವಾಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನ. ನವಿರಾದ ರೇಷ್ಮೆಯಂತಹ ಕೂದಲು ಕೆಚ್ಚಲ ಮೇಲಿರಬೇಕು. ಮೊಲೆಗಳು ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ದೂರವೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಮೊಲೆಗಳು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ದನದ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೆಚ್ಚಲು ಜೋತುಬಿದ್ದಿರದೇ ದೇಹದ ಭಾಗವೇ ಆಗಿ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಮೊಲೆಯ ತುದಿ ನೆಲದಿಂದ ಒಂದೂವರೆ ಅಡಿ ಮೇಲಿದ್ದರೆ, ಗಾಯಗಳಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ. ನೆಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಮೊಲೆ ಜೋಲು ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜೋಲು ಕೆಚ್ಚಲು ಬೇಡ. ಹಾಲಿನ ನರಗಳು (ಇವು ನರಗಳಲ್ಲ, ರಕ್ತನಾಳಗಳು) ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಲೆಯಂತೆ ಹರಡಿರುತ್ತವೆ. ದೊಡ್ಡದಾಗಿ, ಅಂಕುಡೊಂಕಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರ ಒದಗಿಸಲು ಅನುಕೂಲ.

ಕೆಚ್ಚಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟಾಗಲೀ, ನೋವಿನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಲೀ ಇರಬಾರದು.

೬. ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ: ಹಾಲನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಎದುರಿಗೇ ಕರೆದುನೋಡಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ, ದನ ಎಷ್ಟು ಹಾಲು ಹಿಂಡಿತು ಎಂದು ನೋಡುವುದರೊಟ್ಟಿಗೆ,

- ಸೊರ ಬಿಡಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಮಯವೆಷ್ಟು ?
- ಎಲ್ಲಾ ನಾಲ್ಕು ಮೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಬರುತ್ತದೆಯೇ?
- ಹಾಲಿನ ಧಾರೆ ನೇರವಾಗಿಯೇ ? ಅಡೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೇ?
- ಹಾಲು ಹಿಂಡುವಾಗ ಇಂತದ್ದೇ ಹಿಂಡಿ, ಮೇವು ಬೇಕು ಎಂಬುದಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಹಿಂಡಿ ನೀಡದೆಯೂ ಹಿಂಡುತ್ತದೆಯೇ?
- ಹಾಲು ಹಿಂಡುವವರು ಇಂಥವರೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದಿದೆಯೇ? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿರಿ. ಹಾಲಿನ ಧಾರೆ ಸರಿಯಾಗಿರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡುವಾಗ ಹಿಂಡಿ, ಮೇವುಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇಂಥದ್ದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ ದನ ಮುಂದೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಬಹುದು. ಬೇರಾರಿಗೂ ಹಿಂಡಲು ಬಿಡದ ದನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡುವವರನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿಲ್ಲವೇ?

೭. ವಯಸ್ಸು: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೨-೪ ನೇ ಕರಾವಿನಲ್ಲಿ ದನಗಳು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಹಿಂಡುತ್ತವೆ. ಮುಂದಿನ ಕರಾವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಕರಾವಿನಿಂದ ಮೂರನೇ ಕರಾವಿನವರೆಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ೨-೩ ನೇ ಸೂಲಿನ ದನಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತ. ದನ ಎಷ್ಟು ಕರು ಹಾಕಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೋಸವಾಗುವುದು. ವಯಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗಿ, ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಎಂಟು ಹಲ್ಲುಗಳೊಳಗಿರುವ ದನ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನದು, ಅದೇ ಸರಿ.

ಜಾನುವಾರಿನ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಎಷ್ಟೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅದರ ದಿನವೋಂದರ ಗರಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿ. ಸರಾಸರಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಇದರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ದನ ಹಾಕಿದ ೨೦ ರಿಂದ ೪೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮುಟ್ಟಿ, ಮುಂದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಿನ ಇದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗರಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೨/೩ ಭಾಗ ಸರಾಸರಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂಬತ್ತು ಲೀಟರ್ ಗರಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ದನದ ಸರಾಸರಿ ಲೀಟರ್ ಆರು ಲೀಟರ್ ಹಾಗೂ ಆರು ಲೀಟರ್ ಗರಿಷ್ಠ ಉತ್ಪಾದನೆಯೆಂದರೆ ಸರಾಸರಿ ೪ ಲೀಟರ್ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಮೇಲೂ ಪರಿಚಿತರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಿಕರಲ್ಲಿಯೇ ದನಕೋಳುವುದು, ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ದನಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು. ಹೆಚ್ಚುಹಾಲು ಹಿಂಡುತ್ತದೆಯೇ ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಬಹುದೇ ಎಂದು ಗಮನಿಸುವುದು ಅಪಾಯವನ್ನು ದೂರವಿಡುವ ದಾರಿ. ಹಸು/ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆದರೆ ದುಬಾರಿ ಹಣ ತೆತ್ತಾದರೂ ಉತ್ತಮ ರಾಸುಗಳನ್ನೇ ಖರೀದಿಸಬೇಕು. ಕರು ಹಾಕಲು ಇನ್ನು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಿರುವ ಮತ್ತು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ೮-೧೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರು ಹಾಕುವ ತುಂಬುಗಬ್ಬದ ರಾಸುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಗರ್ಭಧರಿಸಿ ೪-೫ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಖರೀದಿಸಿ ಸಾಕುವುದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಭಾರವೆನಿಸಿದರೆ, ಈಯಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಂಚೆಯಾದರೂ ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತಂದರೆ, ಕರು ಸಾಯುವ, ಕಸ ಬೀಳದಿರುವ, ಇಳುವರಿ ಕುಸಿಯುವ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೨. ಹಿಂಡುವ ದನಗಳ ಪೋಷಣೆ

ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸರಿಯಾದ ಮೇವು, ಆಹಾರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ದನಗಳ ಆರೋಗ್ಯ, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾಶಕ್ತಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದೇ ದನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನ. ಇದನ್ನು ಸಾದಿಸಲು ಎಷ್ಟು ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ದನಗಳನ್ನು ಸಾಕಬೇಕು ಮೇವು ಹೆಚ್ಚು ದೊರೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಾರದು. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಣಗಿಸಿಡಬೇಕು. ಹಸಿ ಮೇವನ್ನು ಹದಮಾಡಿ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹುಳಿಮೇವು ಮಾಡಿ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮೇವನ್ನು ಮಿತವ್ಯಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹಾಳಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾದಿಟ್ಟ ಮೇವು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಇಲ್ಲವಾದಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಾವರಿ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಸಂಕರ ನೇಪಿಯರ್, ಗಿನಿ, ಪ್ಯಾರಾ, ರೋಡ್ಡ್ ಮೊದಲಾದ ಹುಲ್ಲಿನ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಹೆಚ್ಚು ಹುಲ್ಲು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ, ಆಹಾರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬಹುದು. ಊರ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಗೋಮಾಳಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿ, ಉತ್ತಮ ಹುಲ್ಲು ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತಿ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮಳೆನೀರು, ಹರಿದು ಹೋಗದಂತೆ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಇಂಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಣ್ಣ ಮರದ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ (ಕಟ್ಟಿಗೆ ರೆಂಟೆಯನ್ನು) ಮೇಲಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೆದರಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಾಲುವೆಗಳೊಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡತಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಸಗಣಿಯು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಅಥವಾ ಅಪವ್ಯಯವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗೋಮಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಎಳೆಯದಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ದನಗಳು ತುಳಿದು ಹಾಳು ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅತಿ ಅವಶ್ಯಕ. ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಹತ್ತಿಕಾಳು, ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಿಗುವ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಶೇಖರಿಸಿಡಬೇಕು. ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹತ್ತಿಕಾಳು, ಹುರುಳಿ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ (ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ, ಅಕ್ಕಿತ್ತಾಡು, ಬೂಸಾ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗಟ್ಟಲೆ ಖರೀದಿ ಮಾಡಿ ರೈತರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಬೆಲೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪೂರೈಸುವ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ತಂದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಆಹಾರ ಅಭಾವದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಬಹುದು. ಜೋಳದ ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳಿಗೆ ೮-೧೦ ಅಂಗುಲ ಉದ್ದ ಮುರಿದು ಹಾಕುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ.

ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದನಗಳು ಕಣಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಮೃದುಭಾಗವನ್ನು (ರವದೆಯನ್ನು) ತಿಂದು ದಪ್ಪ ದಂಟನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಬಿಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೋಳದ ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ೧ ಅಥವಾ ೨ ಅಂಗುಲ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು ಆಗ, ರವದೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದಂಟಿನ ಚೂರನ್ನೂ ದನಗಳು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ, ಮೇವಿನ ಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೆಳೆಯುವ ಎಳೆಯ ಕರುಗಳಿಗೆ ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡೂ ತಿಂಗಳು ಉತ್ತಮ ಮೇವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂದಿನ ಕರುಗಳೇ ಮುಂದಿನ ಹೋರಿ, ಆಕಳುಗಳಾಗುವವು. ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಪೀಳಿಗೆಯ ಕರು, ಆರು ಕೀಳು ಕರುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ. ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಕರುವಿಗೆ ಆರು ಕಗ್ಗ ಕರುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಮೇವು ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದನ್ನು ಸಾಕುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ರೈತರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೋರಿಕರುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಕರುಗಳನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಕರುಗಳು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕರುಹಾಕುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ತಾತ್ಕಾರ ಮಾಡದೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಕರುಗಳು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಗಬ್ಬವಾಗಿ, ಕರು ಹಾಕಿ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದಾಯಕವೆನಿಸುವವು. ಹಾಲುಕೊಡುವ, ದುಡಿಯುವ ಮತ್ತು ಗಬ್ಬದ ದನಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಜೊತೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಮೇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ದನಗಳ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೋರಿಯೇ ಅದಿನಾಯಕ, ಒಂದು ಗೂಳಿ ಅರ್ಧ ಹಿಂಡಿಗೆ ಸಮಾನ. ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ತಮ ತಳಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಹೋರಿಯನ್ನೇ ದನಗಳ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಹೋರಿಯನ್ನು ಬೀಜಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸುವಾಗ ಅದರ ವಂಶಾವಳಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಹೊರಗಿನ ನೋಟದ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಬಂದ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋರಿಯನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಯುಗುಣ, ಸನ್ನಿವೇಶ. ಆಹಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ದನಗಳೆಂದರೆ ಅಮೃತ ಮಹಲ್, ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ಮತ್ತು ಖಿಲಾರ್ ಜಾತಿಯ ದನಗಳು ಹೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹೊಲಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಇವು ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ. ಸಿಂಡಿ, ಗಿರ್, ಜರ್ಸಿ, ಹೊಲ್ ಸ್ಟೀನ್, ರೆಡ್ ಡೇನ್ ಹೋರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮುರ್ರ ಜಾತಿಯ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಪಶುಪಾಲನಾ ಇಲಾಖೆಯವರು ಬೀಜಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೃತಕವೀರ್ಯಾವಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜಾತಿ ಹೋರಿಗಳ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಹದಗೊಳಿಸಿ, ಶಿತಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೇಕಾದಾಗ ಇದನ್ನು ತೆಗೆದು ಆಕಳಿಗೆ ವೀರ್ಯಾವಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಆಕಳು ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಹೈನ ದನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ, ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಪಶುಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದು.

ಕೆರೆ, ಹಳ್ಳ, ನದಿ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಹೊಲಸು ನೀರನ್ನು ದನಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯಗೊಡಬಾರದು. ದನ ಸತ್ತ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಫಿನಾಯಲ್ ಮಿಶ್ರವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆದು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಗಣೆ ಮೂತ್ರದಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು ದೂರ ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಗೋಡೆಗೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಬರುವಂತಿರಬೇಕು. ರೋಗಿ ದನಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರೋಗಿದನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬಾರದು. ರೋಗಿ ಮತ್ತು ನಿರೋಗಿ ದನಗಳ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರು ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಿರೋಗಿ ದನಗಳ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿ ದನಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದನಗಳ ಆಹಾರ

ಗಾಳಿ, ನೀರು ಮತ್ತು ಆಹಾರಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗೆ ಮೂಲಾಧಾರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಅಭಾವವಾದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿಯು ಜೀವಂತ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವಂತೆ

ಪ್ರಕೃತಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪೂರೈಸಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೂರನೆಯದಾದ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಯಜಮಾನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ದನಗಳ ಆಹಾರ ಪೂರೈಕೆ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಆಹಾರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ದನಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸವಕಳಿಯನ್ನು ಆಹಾರ ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ದುಡಿಯಲು ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆ, ದನಗಳು ತಿಂದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ. ರೋಗ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಆಕಳುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡುವಂತಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ. ಉತ್ತಮ ಆಹಾರದಿಂದ ಆಕಳ ಮಣಕ ಕಡಸುಗಳು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅರ್ಧ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದ ಆಕಳುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡಲಾರವು. ಕರುಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಹಾಲಿಲ್ಲದೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾರವು. ಅರೆಕಾಳು ತಿಂದ ಎತ್ತುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರವು. ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆ ಹೊಂದದ ಹೋರಿಗಳಿಂದ ಸದೃಢವಾದ ಪೀಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಉತ್ಪಾದನಾ ಶಕ್ತಿ, ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ದನಗಳ ಆಹಾರವು ಕೆಲವು ಘಟಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಘಟಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶ ಕೈಗೊಂಡಿರಿಸಿ ಕೊಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಘಟಕಗಳು ಸೇರಿದ ಆಹಾರವೇ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯ ಪೋಷಣೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲದು.

ದನಗಳ ಆಹಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರ ಘಟಕಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧) ಸಸಾರಜನಕ: ಇದು ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಮಾಂಸೋತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬೇಕು.

೨) ಶರ್ಕರ ಪಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಕೊಬ್ಬು : ಇವು ದನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ.

೩) ಲವಣ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳು: ಇವು ದನಗಳ ಎಲುಬು, ಕೊಂಬು ಮತ್ತು ಗೊರಸುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

೪) ಜೀವ ಸತ್ಯಗಳು: ಇವು ಆಹಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಚನವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ದೇಹದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ದನಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಜೀವನಾಧಾರ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕ ಆಹಾರ ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಜೀವನಾಧಾರ ಆಹಾರ:

ದನಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ಬಿಡಲಿ, ಹಾಲು ಕರೆಯಲಿ ಅಥವಾ ಬಿಡಲಿ ಅವುಗಳ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಜೀವನಾಧಾರ ಆಹಾರ (ಜೀವನಾಂಶ ಆಹಾರ) ವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಆಹಾರ ಅವುಗಳ ಜೀವಧಾರಣೆಗೆ ಕೊಡಲೇಬೇಕಾದ ಆಹಾರ ಇದರಿಂದ ದನಗಳು ಸೊರಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಸೊಕ್ಕುವುದು ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು

ಮಾತ್ರ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಆಹಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ದನಗಳ ಮೈತೂಕವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ೫೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ತೂಕವಿರುವ ದನಕ್ಕೆ ಜೋಳದ ಒಣಗಿದ ಮೇವನ್ನು ೧೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ದನಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಒಣ ಮೇವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಕೊಡತಕ್ಕ ಒಣಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಬದಲಾಗಿ, ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಒಣಮೇವಿನ ಬದಲು ಐದು ಕೆ. ಜಿ. ಹಸಿ ಸಜ್ಜೆ ಮೇವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹಸಿಜೋಳದ ಮೇವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮೂರು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹಸಿಹುಲ್ಲನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಈ ಆಹಾರ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸುವ ಆಹಾರ. ಇದನ್ನು “ಈಡುಣಿಸು” ಎನ್ನಬಹುದು ದನಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ (ರೂಮೆನ್, ರೆಟಿಕ್ಯುಲಂ, ಒಮೇಸಮ್, ಅಬೋಮೇಸಮ್) ಆಹಾರವನ್ನು ತಿಂದೊಡನೆ ಮೊದಲು ಅದು ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ “ರೂಮೆನ್” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೬೦ ರಿಂದ ೭೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ತೂಕದ ಮೇವು ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ದನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮೇವು ಹಾಕಿದರೆ ಸಾಲದು. ಹೊರೆ ಹೊರೆಯಾಗಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ ಭರ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಪಚನಕ್ರಿಯೆಯ ಕೆಲಸ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾಗವು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ದನವು ಆಹಾರವನ್ನು ಮರುಕಳಿಸಿ ಪುನಃ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿ ನುಂಗಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ನಿಜವಾದ ಜಠರವಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದರ ಪಚನಕ್ರಿಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆತಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಮೆಲುಕಾಡಿಸಲು ದನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಸಲಕ್ಕೆ ಆಕಳು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ. ಮೇವು ತಿನ್ನಲು ಎರಡು ಗಂಟೆ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇವಿನ ವಿವರ: ಈಡುಣಿಸಿನ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಣಮೇವು, ಹುಲ್ಲು, ಹೊಟ್ಟು ಕರಡ, ರಾಗಿಹುಲ್ಲು ಜೋಳದ ದಂಟು, ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು ಇವೆಲ್ಲ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸುವ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ವಿವಿಧ ಆಹಾರಯುಕ್ತ ನಾರು, ಸೆದೆ (ಅಥವಾ ಗುಂಜು) . ಈ ಗುಂಜು ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಸೆಲ್ಯೂಲೋಸ್, ಹೆಮಿಸೆಲ್ಯೂಲೋಸ್, ಪೆಕ್ಟಿನ್, ಲಿಗ್ನಿನ್ ಮೊದಲಾದ ಶರ್ಕರ ಪಿಷ್ಟಾದಿಗಳು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ದನದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೊದಲಿನೇ ಭಾಗವಾದ “ರೂಮೆನ್” ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಏಕಾಣು ಜೀವಿಗಳು ಮೇವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ರಕ್ತಗತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ಸೆಲ್ಯೂಲೋಸ್ ನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು “ಬಿ” ಗುಂಪಿನ ಜೀವಸತ್ವಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಏಕಾಣು ಜೀವಿಗಳ ಮೇವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಮೈನೋ ಆಮ್ಲಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಯೂರಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಸಾರಜನಕಗಳಿಂದ ದನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಸಾರಜನಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ಮೇವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಗಿರಣಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾದ ಆಹಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿ ಸಸಾರಜನಕವನ್ನು ದನಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳಿಂದ ಮೇವಿನಲ್ಲಿರುವ ಶರ್ಕರಪಿಷ್ಟಾದಿಗಳು ಪಚನವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಾಖವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ. ಈಡುಣಿಸಿನಲ್ಲಿ ಸಸಾರಜನಕಾಂಶ, ಖನಿಜಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಜೀವಸತ್ವಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಮೇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ದಂಟುಗಳ ಮೃದುತ್ವ, ರವದೆಯ ಭಾಗ ಹಾಗೂ ದಂಟುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮೇವಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ತನೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು (ಹೊಡೆ ಆದಾಗ) ಕೊಯ್ದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ ಆಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ತನೆಯಾದ ನಂತರದ ದಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

i) ಜೋಳದ ಮೇವು: ಜೋಳದ ಬೆಳೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇದರ ಕಾಳು ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಮೇವು ದನಗಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಈಡುಣಿಸಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇವನ್ನು ಹಸಿಯಿದ್ದಾಗಲೂ ಒಣಗಿದ ಮೇಲೂ ದನಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಈ ಮೇವನ್ನು ದನಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಕಾಳಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದದ್ದಾದರೆ ಅದರ ದಂಟು ಗಡುತರವಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಸಿಬರು ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದಾದರೆ ದಂಟು ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತನೆಯನ್ನು

ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೊಡೆ ಬಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೊಯ್ಲು ದನಗಳಿಗೆ ಮೇಯಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು ದೊರಕುವುದು. ಮುಂಗಾರಿಗಿಂತ ಹಿಂಗಾರಿ ಜೋಳದ (ಬಿಳಿಜೋಳ ಅಥವಾ ಎಣೆಗಾರ) ಮೇವು ಹೆಚ್ಚು ಪೌಷ್ಟಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉತ್ತಮ ಜೋಳದ ದಂಟು ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ತಿಳಿಅರಿಸಿನ ಬಣ್ಣದ ಎಲೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ರವದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಕವು ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೋಳದ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಂಸೋತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ಕೊಬ್ಬು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಪಿಷ್ಟಮಯ ಪದಾರ್ಥವು ವಿಪುಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಡುಣಿಸಾಗಿ ಈ ಜೋಳದ ಮೇವು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಜೋಳದ ಹಸಿ ದಂಟು ಎಳೆಯದಾಗಿ ಕಳಲಾಗಿದ್ದಾಗ, ದನಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸಬಾರದು ಇಂತಹ ಕಳಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಷದ್ರವ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷವು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದಾಗ ಬದುಕಲಾರವು. ಈ ವಿಷದ ಅಂಶವು ಜೋಳದ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಹಾಯುವವರೆಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊಡೆಹಾದ ನಂತರ ಬೆಳೆ ಈ ವಿಷದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ii) ರಾಗಿ ಹುಲ್ಲು: ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೋಳದ ಮೇವಿನಂತೆ ಒಣರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲನ್ನು ದನಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಹ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸುವ ಆಹಾರವೇ ಹೊರತು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವಲ್ಲ.

iii) ಸಜ್ಜೆಯ ಮೇವು: ಸಜ್ಜೆಯ ದಂಟು ನಿಸ್ಸತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಿರುಸೂ ಕೂಡ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಬರಿನ ಭಾಗವೇ ಹೆಚ್ಚು ದನಗಳು ಇದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದನಗಳಿಗೆ ಈ ಮೇವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಮೇವಿನ ಅಬ್ರ ಉಂಟಾದಾಗ ನಿರ್ವಹವಿಲ್ಲದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸಜ್ಜೆಯ ಕಾಳು ಹಾಲುಕೊಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪೌಷ್ಟಿಕವಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುಣವಿದೆ. ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕುದಿಸಿ ಬೆಲ್ಲ, ಅರಿಸಿನ ಮೊದಲಾದ ಮಸಾಲೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೊಟ್ಟಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕರು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜೆಯ(ಗಂಜಿಸಂಗಟೆ) ಯು ಹಾಲುಕೊಡುವ ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿತಕರ. ಸಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆಯು ಬೇಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾಂಸೋತ್ಪಾದಕ ಪದಾರ್ಥವೂ ಸಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಧದಿಂದ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗೆ ಒಂದರಿಂದ ಒಂದೂವರೆ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಷ್ಟು ಹಿತಕರವಲ್ಲ.

iv) ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು: ಇದು ಜೋಳ ಮತ್ತು ರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೀಳುತೆರನಾದ ಆಹಾರ. ಇದನ್ನು ಜೋಳದ ಮೇವು ಮತ್ತು ರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲಿನೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಪೋಷಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಇವೆ. ಸಜ್ಜೆಯ ಮೇವಿನಂತೆ ಇದು ನಿಸ್ಸಾರ ಮತ್ತು ನಿಸ್ಸತ್ವವಾದುದು. ಮೇವಿನ ಕೊರತೆಯುಂಟಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ನಿರ್ವಹವಿಲ್ಲದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಬತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ದನಗಳು ಬಹಳ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವುದು ವಾಡಿಕೆ . ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು ನಿಸ್ಸಾರ ಆಹಾರವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಪ್ರಮಾಣ. ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹಾಲುಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ತಗ್ಗುವುದು.

v) ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಮೇವು: (ಗೋವಿನ ಜೋಳ) ಇದನ್ನು ಜೋಳದ ಮೇವಿನಂತೆ ಒಣಗಿಸಿಟ್ಟು ಮೇಯಿಸುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಒಣಗಿದ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ದಂಟನ್ನು ದನ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿ ಮೇವು ಬಹಳ ಉತ್ತಮ. ದನಗಳು ಇದನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ತೆನೆ ತೆಗೆದು ಉಳಿದ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಅತ್ಯಲ್ಪ.

ಜೋಳದ ಮೇವಿಗಿಂತ ಗೋವಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿಮೇವು ಮೂರು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ.

ಅ) ವರ್ಷದ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಬೆಳೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದು ಬಿಡುವುದು.

ಅ) ಬೆಳೆಯು ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಇದನ್ನು ದನಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸಬಹುದು.

ಇ) ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ದಂಟು ಜೋಳದ ದಂಟಿಗಿಂತ ಮೆದುವಾಗಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚು ರಸಭರಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಪಾದಕ ಆಹಾರ:ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ದುಡಿಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಆಹಾರವನ್ನು ಜೀವಧಾರಣೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಆಹಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಎತ್ತು ದಿನಕ್ಕೆ ೮ ಗಂಟೆಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದಂಥ ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕ ಆಹಾರವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ೩೭೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ತೂಕ ಇರುವ ೫ ಲೀಟರ್ ಹಾಲುಕೊಡುವ ಆಕಳಿಗೆ ಮೂರು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಉತ್ಪಾದಕ ಆಹಾರ ಅಂದರೆ ಹಸಿ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಮೇವು ಅಥವಾ ಕಾಳುಗಳು ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ೮ ಗಂಟೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಹಾಗೂ ೫ ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಹಾಲು ಕರೆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಉತ್ಪಾದಕ ಆಹಾರದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬೇರೆ ಯಾವ ಯಾವ ತೆರನಾದ ಉತ್ಪಾದಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಮೇವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದಷ್ಟೇ ಸತ್ವಯುತ ಇತರ ಆಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕ ೧ರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೧: ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗುವಂಥ ಆಹಾರಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ಕ್ರ.ಸಂ	ಮೇವಿನ ಹೆಸರು	ಒಂದು ಕೊ.ಗ್ರಾಂ. ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಒಣಮೇವಿಗೆ ಬದಲು
ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಹಾರ		
೧	ಸಜ್ಜೆಯ ಹಸಿ ಮೇವು	೧೫
೨	ಜೋಳದ ಹಸಿ ಮೇವು	೧೦
೩	ಹೂವಿಗೆ ಬಂದ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲು	೭
೪	ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿಮೇವು	೯
ಮಿಶ್ರ ಆಹಾರ		
೧	ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿ ಮೇವು - ೫ ಭಾಗ ಹಸಿ ಅಲಸಂದಿ ಬಳ್ಳಿ - ೨ ಭಾಗ	೧೦.೫
೨	ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿ ಮೇವು - ೫ ಭಾಗ ಹಸುರು ಅವರೆ ಬಳ್ಳಿ - ೨ ಭಾಗ	೧೦.೫
೩	ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಹಸಿಮೇವು - ೫ ಭಾಗ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ - ೨ ಭಾಗ	೧೦.೫
೪	ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ	೯.೫

ಹಸಿಮೇವು - ೫ ಭಾಗ ಲೂಸರನ್ ಸೊಪ್ಪು ಅಥವಾ ಹಸಿ ಹೆಸರುಬಳ್ಳಿ - ೨ ಭಾಗ	
---	--

ಈ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ಆಹಾರವೆಂದರೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ. ಇದನ್ನು “ತಿರುಳುಣಿಸು” ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ (ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ, ಕುಸುಬಿಹಿಂಡಿ, ಕಾಳು, ನುಚ್ಚು, ತೌಡು, ಹೊಟ್ಟು(ಗೊಳಲಿ) , ಹುರುಳಿ, ಅವರೆ, ಹತ್ತಿಕಾಳು, ಸಜ್ಜೆ, ಅಲಸಂದಿ, ಹೆಸರು, ಕಡಲೆ, ಮಡಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾಳುಗಳೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚಲು ಹತ್ತಿಕಾಳಿನ ಬದಲು ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದರಿಂದ ಎರಡು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಗಳು. ಹಾಲುಕೊಡುವ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ತೊಗರಿ ಕಡಲೆ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು (ತೊಗರಿ ನುಚ್ಚು, ಕಡಲೆನುಚ್ಚು ಸೇರಿದಕ್ಕೆ “ಚೆನ್ನಿ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ). ಚೆನ್ನಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕಾಳು ಸೇರಿಸಿ ನೆನೆಸಿ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಳುಗಳು ಒಡೆಯುವಾಗ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಬರುವುದು. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನುಚ್ಚಿನಂತೆ ತಿರುಳು ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗೋಪಾಲಕರು ಹೊಟ್ಟನ್ನಷ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಭಾಗವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹುರುಳಿ, ಹೆಸರು, ಕಡಲೆ, ಉದ್ದು, ಅವರೆ, ಮಡಕೆ, ಅಲಸಂದಿ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹೊಟ್ಟು ದನಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಮತ್ತು ರುಚಿಕರ ಆಹಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಖನಿಜ ಮತ್ತು ಲವಣಾಂಶಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಬೆಳೆಯುವ ದನಗಳಿಗೆ, ದುಡಿಯುವ ದನಗಳಿಗೆ, ಕರೆಯುವ ದನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗಬ್ಬದ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಆಹಾರ. ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಒಣಮೇವಿನ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಲು ಇರಬೇಕು. ಈ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ದುಡಿಯುವ ಹಾಗೂ ಹೂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈಡುಣಿಸಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪೂರಕ ಆಹಾರ ಬೆರೆತಿರಬೇಕು. ಈ ಪೂರಕ ಆಹಾರವೆಂದರೆ ಬೂಸ (ಗೋದಿತ್ತೌಡು) ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿತ್ತೌಡು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು, ಸುಣ್ಣ, ರಂಜಕ, ಕಬ್ಬಿಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಜೀವಸತ್ವಗಳು ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ದನಗಳ ಎಲುಬುಗಳುಬೆಳೆದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಣ್ವಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಆಹಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಚನವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಪೂರಕ ಆಹಾರ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ, ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿವರ್ಧನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಆಹಾರವನ್ನು, ಅಂದರೆ ಜೀವನಾಧಾರ ಆಹಾರ ಅಥವಾ ಈಡುಣಿಸು, ಉತ್ಪಾಸಕ ಆಹಾರ ಅಥವಾ ತಿರುಳುಣಿಸು ಇವುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಕೊರತೆಯಾದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಅಥವಾ ಹೂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಮೈತೂಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಥವಾ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೧೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಮೈತೂಕವಿರುವ ಪ್ರತಿ ದನಕ್ಕೆ, ಒಂದು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಒಣಮೇವು (ಅಂದರೆ ಸೊಪ್ಪು, ಕಣಿಕೆ) ಅಥವಾ ಇದರ ಬದಲು ಐದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹಸಿಮೇವು ಬೇಕಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಆಕಳು ಅಥವಾ ಎತ್ತಿನ ಮೈತೂಕ ೨೫೦ ರಿಂದ ೫೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂಗಳವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ಮೈತೂಕವಿರುವ ದನಗಳಿಗೆ ಏಳರಿಂದ ಹತ್ತು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಒಣಮೇವು ಅಥವಾ ಹದಿನೆಂಟರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಹಸಿಮೇವು ಒಂದು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಹಾರದ ಪ್ರಮಾಣ ೪-೬ ವರ್ಷದ ದನಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಬೆಳೆಯುವ ದನಕ್ಕೆ, ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಿನ ನುಚ್ಚು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿಮೇವು ಪಚನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ, ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿ, ಸಿಹಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ರಸವತ್ತಾಗಿದ್ದು ಜೀವಸತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಬರೀ ಹಸಿಮೇವನ್ನು ಮೇಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಒಣಮೇವಿನ

ಎರಡೂವರೆ ಪಟ್ಟು ಹಸಿಮೇವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಸಿಮೇವಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಂಶವೇ ಬಹಳ. ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಒಣಮೇವು ಎರಡೂವರೆ ಕೆ. ಜಿ. ಹಸಿಮೇವಿಗೆ ಸಮಾನ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಆಹಾರದ ಸಂಗಡ ಕೊಡತಕ್ಕ ಉಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು

(i) ನೀರು: ದನಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರು ಅತಿ ಅವಶ್ಯಕ. ಆಹಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನೀರು ಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿದ ಆಹಾರ ಭಾಗವು ಸುಲಭವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಿಂದ ರಕ್ತವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಚಲಿಸುವುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕಶ್ಮಲ ಮತ್ತು ವಿಷ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀರು, ಬೆವರು ಮತ್ತು ಮಲಮೂತ್ರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊರ ಹಾಕಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿವಸಕ್ಕೆ ೧೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಆಹಾರ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ೨೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ನೀರು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕರೆಯುವ ದನಗಳಿಗೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿಗೆ ಎರಡು ಲೀಟರ್ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದನಗಳ ಮೈತೂಕದ ಮೇಲೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವ ನೀರಿನ ಲೆಕ್ಕಚಾರ ಮಾಡಬಹುದು. ೨೦೦ ರಿಂದ ೨೫೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ನೀರು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರನ್ನು ಮೂರು ಸಮಯ ಕುಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಉತ್ತಮ. ಈ ನೀರು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರಬೇಕು.

(ii) ಉಪ್ಪು : ದನಗಳಿಗೆ ಹಾಕತಕ್ಕ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ ೧೦ ರಿಂದ ೨೫ಗ್ರಾಂ ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಗೋದಲಿಯಲ್ಲಿ ನೆಕ್ಕಲು ಸಿಗುವಂತೆ ಸ್ಕಂಧ ಲವಣದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತುಂಡನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಆಹಾರ ಕೊಡತಕ್ಕ ವೇಳೆ

ದನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊಡುವ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನೆಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಕಾಳಿನ ಮಿಶ್ರಣ ಅಥವಾ ಕಾಳಿನ ಒಣ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗೋದಲಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಬೇಕು. ಅವು ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಗೋದಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೇವು ಹಾಕುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಬರೀ ಮೈತಿಕ್ಕಿ ಹೊರಗೆ ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು ಬಿಡಬೇಕು ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ದನಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಬಹಳ ಚಳಿ ಅಥವಾ ನಿಖರ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವಿದ್ದಾಗ ದನಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡದಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಂಜೆ ಹಾಲು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಗೋದಲಿಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನದೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಮೇವನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಕಾಳಿನ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಲು ಕರೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಕೊಡತಕ್ಕ ಮೇವನ್ನು ಗೋದಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಮೇವನ್ನು ಸಣ್ಣಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮೇಯಿಸುವುದರಿಂದ ಮೇವು ಹೆಚ್ಚು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ನಮ್ಮ ದನಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರ ಶುಚಿಯಾಗಿ, ರುಚಿಯಾಗಿ, ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವಂತಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಪ್ರಮಾಣ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪಿಷ್ಟ, ಸಸಾರಜನಕ, ಕೊಬ್ಬು ಹಾಗೂ ಜೀವಸತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಆಹಾರವನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕೇ ವಿನಃ ಯಾವುದನ್ನೂ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಬದಲಾಯಿಸಬಾರದು.

ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವಿನೊಡನೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಪೂರಕ ಆಹಾರ

ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳ ದನಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಆಹಾರ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು ಅವುಗಳ ವಿವರ ಮುಂದಿನಂತಿದೆ.

i) ಸುಮಾರು ೨೭೫ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ. ತೂಕ ಇರುವ ಮತ್ತು ೫ ಲೀಟರ್ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಆಕಳಿಗೆ

ಕಡಲೆಕಾಯಿ (ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ	೧ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ	೧ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಹತ್ತಿಕಾಳು ಅಥವಾ ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು	೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ.
ಉಪ್ಪು	೬೦ ಗ್ರಾಂ
ಒಟ್ಟು	೨. ಕೆ. ೬೦ ಗ್ರಾಂ

ಇವುಗಳನ್ನು ೬ರಿಂದಲ ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ತೋಯಿಸಿ (ನೆನೆಸಿ) ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರ್ಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ii) ಸುಮಾರು ೪೦೦ಕೆ. ಗ್ರಾಂ ತೂಕವಿರುವ ಬೀಜಿದ ಹೋರಿಗೆ-

ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ	೧ ೧/೨ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ	೧ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು	೧ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಉಪ್ಪು	೬೦ ಗ್ರಾಂ
ಒಟ್ಟು	೪ ಕೆ. ೬೦ ಗ್ರಾಂ

ಇವುಗಳನ್ನು ೬ ರಿಂದ ೮ ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ನೆನೆಸಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರ್ಧ ಕೊಡಬೇಕು.

iii) ಸುಮಾರು ೧೨೫ ಕೆ. ಜಿ. ತೂಕವಿರುವ, ಹಾಲು ಬಿಡಿಸಿದ ಕರುವಿಗೆ-

ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ	೧ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ	೧ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು	೧ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಉಪ್ಪು	೨೦ ಗ್ರಾಂ
ಒಟ್ಟು	೨ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ

ಇವುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರ್ಧ ಕೊಡಬೇಕು.

iv) ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ ತೂಕವಿರುವ ದುಡಿಯುವ ಎತ್ತಿಗೆ-

ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ	೧ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ
ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ	೧ ೧/೨ ಕೆ. ಗ್ರಾಂ

ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ	೧ ೧/೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ
ಉಪ್ಪು	೬೦ ಗ್ರಾಂ
ಒಟ್ಟು	೪ ೧/೨ ಕಿ. ೬೦ ಗ್ರಾಂ

ಇವುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರ್ಧ ಕೊಡಬೇಕು.

v) ಕರು ಹಾಕಿದ ಎಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಆಕಳಿಗೆ-

ಕುಟ್ಟಿದ ಸಜ್ಜೆ	೨ ೧/೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ
ನುಚ್ಚು ಹತ್ತಿಕಾಳು ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು	೧ ೧/೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ
ಒಟ್ಟು	೪ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ

ಇವುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರ್ಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾಯಿಲೆಯಾದ ದನಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರ

ರೋಗದ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆಹಾರ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಕಾಯಿಲೆ ದನಗಳಿಗೆ ತಿರುಳುಣಿಸು ಎಂದರೆ ಹತ್ತಿಕಾಳು, ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) ಹಿಂಡಿ, ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು ಇಂಥ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ಅಜೀರ್ಣವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಯಿಲೆಯಾದ ದನಗಳಿಗೆ ಹಗುರಾದ ಅಂದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರಗುವ ಮೆತ್ತಗಿನ ಸಾರಯುಕ್ತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದೊಂದರ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಬೂಸಾ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿತೌಡಿಗೆ ೨೦ ಗ್ರಾಂ ಉಪ್ಪು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಲೀಟರ್ ಕುದಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಕಿ ೨೦ ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ಮುಚ್ಚಬೇಕು ಆಮೇಲೆ ಇದು ಆರಿದ ನಂತರ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ, ಅರ್ಧ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಅಗಸೆಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಅಕ್ಕಿ ತೌಡು ಅಥವಾ ಬೂಸಾ ಮತ್ತು ೨೦ ಗ್ರಾಂ ಉಪ್ಪು, ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದು ಮೆತ್ತಗಾಗಿ ಆರಿದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಜೋಳದ ಹಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ರಾಗಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಸಿ ಗಂಜಿ ಮಾಡಿ ಅಂದರೆ, ಜೋಳದ ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಿ ಇದಕ್ಕೆ ೨೦ ಗ್ರಾಂ ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಕಾದು ಆರಿದ ನೀರು ಅಥವಾ ಉಗುರುಬೆಚ್ಚಿರುವ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಕನೆ ತೆಗೆದ ಹಾಲಾಗಲೀ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಕೊಡಬಹುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅವು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ.

೭. ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಮಣಕಗಳ, ಹಸುಗಳ ಹಾಗೂ ಕರುಗಳ ಆರೈಕೆ

ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಹಸುವೇ ರೈತನಿಗೆ ಒಂದು ಆಸ್ತಿಯಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಕರುವೇ ಮುಂದಿನ ಹೈನುರಾಸು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೈನುಗಾರರು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಹಸುವಿನ ಸ್ವಯಂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿರುತ್ತವೆ.

೧. ತನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕರುವಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಿಷ್ಟ ಸಸಾರಜನಕ, ಕೊಬ್ಬು ಮತ್ತು ಲವಣಾಂಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.

೧. ಕರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಲು ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಮಾಣದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು

೨. ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಒಂದು ಮಣಕ ಅಥವಾ ಹಸುವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸಾಕುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ನಂತರ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ತೊಂದರೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧. ಹಸುವು ಅವಧಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೊದಲೇ ಕರು ಹಾಕಬಹುದು. ಈ ಕರುವು ಅಶಕ್ತವಿದ್ದು ಸತ್ತು ಹೋಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಆಗದೇ ಬೆದೆಗೆ ಬದಲು ಮತ್ತು ಗರ್ಭಧರಿಸಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು.

೨. ಹಸುವು ಅಶಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಸು ಬೀಳದೇ ಇರಬಹುದು ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಗರ್ಭಕೋಶವು ರೋಗಪೀಡಿತವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು.

೩. ಗರ್ಭಕೋಶ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಪೆಟ್ಟಾಗಬಹುದು ಹಾಗೂ ಹಸುವಿನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಅಪಾಯ ಉಂಟಾಗಬಹುದು.

೪. ಹಸುವು ಅಶಕ್ತವಾಗಿ ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರದಿರಬಹುದು

ಈ ತೊಂದರೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಮಣಕ ಹಸುವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸಾಕುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ

ಬೆದೆಗೆ ಬಂದ ಮಣಕವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತ ದೇಹದ ತೂಕ ಮುಖ್ಯ) ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕು (ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು). ಕರು ಹಾಕಿದ ಹಸುವನ್ನು ಸಹ ಕರು ಹಾಕಿದ ೪೫ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬರುವ ಮೊದಲನೇ ಬೆದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕು ಅಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೨ ರಿಂದ ೧೪ ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕರುವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಕರು ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಆಕಳನ್ನು ಬೇಗ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಬೇಗನೆ ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೆಲವು ರೈತರು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಕರು ಹಾಕಿದ ೫೦ ರಿಂದ ೬೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಕರುಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರವೂ ಸಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಲಾಭದಾಯಕ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ ೬೦ ದಿನಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಗರ್ಭಧರಿಸಿರದಿದ್ದರೆ, ಪುನಃ ಬೆದೆಹೆ ಬರುವಂತೆ ಸೂಕ್ತ ಉಪಚಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅಂತಹ ಮಣಕ/ ಆಕಳನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಳಜಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಹೈನುರಾಸು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಆಕಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಹಾಲನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧. ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರ: ಕರುವಿನ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ, ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿ ಹಾಗೂ ಮಸಾಲೆ ದೇಹವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಸುವಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು ಹೈನುಗಾರನ ಪ್ರಥಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿ.

ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ (ಅಲಸಂದಿ, ಅವರೆ, ಕುದುರೆ ಮಸಾಲೆ ಸೆಂಟ್ರೋಸೀಮಾ ಮುಂತಾದವು) ಹಾಗೂ ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳ (ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳದ ಪ್ಯಾರಾ, ಗಿನಿ ಮುಂತಾದವು) ಹಸಿರು ಮೇವನ್ನು ೧:೨ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಮೇವು, ಹಿಂಡಿ ಮಿಶ್ರಣ ಹಾಗೂ ಲವಣಮಿಶ್ರಣವನ್ನೂ ಸಹ ಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಪಿಷ್ಟ ಸಸಾರಜನಕ ಕೊಬ್ಬು, ಲವಣ ಮತ್ತು ಜೀವಸತ್ವಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ೨ ಭಾಗ ಮೆಕ್ಕೆ ಜೋಳದ ಮೇವು ಮತ್ತು ೧ ಭಾಗ ಅಲಸಂದಿ ಅಥವಾ ಕುದುರೆಮಸಾಲೆ ಸೊಪ್ಪಿನ ಮಿಶ್ರಣವು ೮ ಲೀಟರ್ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುವಿಗೆ ಪಶು ಆಹಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ೮ ಲೀಟರ್ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟ ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿಗೆ ೧ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ನಂತೆ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಹಸಿರು ಮೇವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಜೀರ್ಣಕಾರ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಪಶು ಆಹಾರದ ಖರ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಲಾಭದ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಬರಡು ಮೇವುಗಳಾದ ಜೋಳದ ದಂಟು, ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು, ಮೆಕ್ಕೆ ಜೋಳದ ಕಡ್ಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ರೈತರು ಇವುಗಳನ್ನು ಯೂರಿಯಾದಿಂದ ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಗೊಳಿಸಿ, ಕೊಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ೫-೧೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳ ಮೇವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಬೇಕು. ಕೇವಲ ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು ಅಥವಾ ಎನ್. ಬಿ. ೨೧ ಹುಲ್ಲು ಆಧಾರಿತ ಮೇವಿನಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣದ (ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ) ಕೊರತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನ ೨೦ ಗ್ರಾಂ ಖನಿಜಾಂಶದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಪಶು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲಿಗೆ ೧ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯದ ಮೇವು ಕೊಡಬಹುದು. ಕರಡ, ಒಣಮೇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಕೂಡ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯದ ಮೇವನ್ನು ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನಿಸಬೇಕು.

ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ(೧ ಭಾಗ ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ೨ ಭಾಗ ನೀರು) ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ಇಡಬೇಕು. ಖನಿಜ /ಲವಣ ಮಿಶ್ರಣದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು ಅಥವಾ ತೂಗುಹಾಕಬಹುದು ಅಥವಾ ದಿನವೂ ೨೦-೨೦ ಗ್ರಾಂ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಪಶು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಕೊಡಬಹುದು.

ರಸಮೇವು ಹಾಗೂ ಇತರ ಕೆಲವು ವಾಸನೆಯುಕ್ತ ಮೇವುಗಳನ್ನು ಹಾಲು ಹಿಂಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ೫-೬ ಗಂಟೆಗಳ ಒಳಗೆ ತಿನ್ನಿಸಬಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೂಲಂಗಿ, ಎಲೆಕೋಸು, ಈರುಳ್ಳಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ತಿಂದ ಹಸುಗಳ ಹಾಲೂ ಸಹ ವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಮಣಕ ಹಸುವಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿಂತೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧. ೨೦-೨೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಹಸಿರುಮೇವು (ದ್ವಿದಳ ಹಾಗೂ ಏಕದಳ ೧:೨ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ)

೨. ೫-೧೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಒಣಮೇವು (ಜೋಳದ ದಂಟು, ಬತ್ತದ ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದವು)

೩. ೧-೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಪಶು ಆಹಾರ(ಪೋಷಣೆಗೆ ಮಾತ್ರ) ಹಾಲು ಹಿಂಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ೨ ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಆಹಾರ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ೨೦-೨೦ ಗ್ರಾಂ ಖನಿಜ -ಲವಣ ಮಿಶ್ರಣ.

೫. ಸಾಕಷ್ಟು ಶುದ್ಧ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ತಣ್ಣಗಿನ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು.

ಈ ರೀತಿ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹಲವು ತೊಂದರೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಸುಗಳ ಶಾರೀರಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಹಾರವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆದೆಗೆ ಬಂದು ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ಹಸುಗಳಿಗೆ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧. ಮುಂಜಾಗ್ರತಾ ಲಸಿಕೆ ಹಾಕಿಸುವುದು: ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ೫ ರಿಂದ ೭ ತಿಂಗಳುಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಣಕಗಳಿಗೆ /ಹಸುಗಳಿಗೆ ಗಳಲೆರೋಗ, ಚಪ್ಪೆರೋಗ, ಕಾಲು ಬಾಯಿಜ್ಜರ, ಥೈಲೇರಿಯಾ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಬೇಕು.

೨. ಜಂತುಹುಳುಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ: ಆಕಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ಜಂತುಹುಳುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ೬ ನೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಜಂತುನಾಶಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಹೊರಪರೋಪಜೀವಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸೂಕ್ತ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ತಿಂದ ಆಹಾರವೆಲ್ಲಾ ಜಂತುಹುಳು ಹಾಗೂ ಹೊರ ಪರೋಪಜೀವಿಗಳ ಪಾಲಾಗಿ ಆಕಳುಗಳು ಅಶಕ್ತವಾಗಿ, ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ಸಾಯಲೂಬಹುದು.

೩. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ: ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ದನಗಳನ್ನು ಹಾಯುವ/ಒದೆಯುವ ದನಗಳ ಕೂಡ ಕಟ್ಟಬಾರದು ಹಾಗೂ ದಿನದ ೧೪ ಗಂಟೆಗಳೂ ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಬಾರದು ದಿನವೂ ೧-೨ ಕಿ. ಮೀಟರಿನಷ್ಟು ಅಡ್ಡಾಡಿಸಬೇಕು. ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ೧೧ ತಾಸುಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂಡಬೇಕು. ಹಿಂಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕೈಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಉಗುರುಗಳಿದ್ದರೆ ಹಿಂಡುವಾಗ ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ /ಮೊಲೆ ತೊಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಗಾಯವಾಗಬಹುದು. ಹಿಂಡುವಾಗ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಬಡಿಯುವುದು/ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಕೆಲವು ಆಕಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಮುಂಭಾಗದಿಂದ ಎದೆಗೂಡಿನವರೆಗೆ ನೀರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಉದಿಕ್ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು “ಹಾಲು ಇಳಿದಿದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ತಪ್ಪು ಆಕಳಿನ ಆಹಾರದಲ್ಲಿನ ಉಪ್ಪಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂಕ್ತ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೪. ಹಾಲನ್ನು ಇಂಗಿಸುವಿಕೆ(ಬತ್ತಿಸುವಿಕೆ): ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಹಸುಗಳನ್ನು ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ೭ ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಕರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ೬೦ ರಿಂದ ೭೦ ದಿನಗಳು ಹಿಂದಿನವರೆಗೆ ಹಾಲು ಹಿಂಡಬಹುದು. ನಂತರ ಹಾಲನ್ನು ಬತ್ತಿಸಬೇಕು. ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವುದನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಬಿಟ್ಟು ೧-೨ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಶೇಖರಣೆ ನಿಂತು ಕೆಚ್ಚಲು ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಮೊಲೆ ತೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿ ಹಾಲನ್ನು ಇಂಗಿಸುವಿಕೆಯು ಮುಂದಿನ ಸೂಲಿನ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಕರುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ಕರುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಕೊನೆಯ ೧ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ೭ ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ೧ ಪಟ್ಟು ಜಾಸ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಬತ್ತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯ:(೧) ೧೦-೧೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಹಸಿರು ಮೇವು (೧) ೨-೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಒಣಮೇವು ಹಾಗೂ (೨) ೮ ನೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ೧. ೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ, ೯ ನೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ೧. ೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ೧. ೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಹಿಂಡಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮತ್ತು ೨೦ ಗ್ರಾಂ ಖನಿಜ ಮಿಶ್ರಣ (ಹಿಂಡಿ ಮಿಶ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ) ಕೆಲವರು “ಹಸು ಹಾಲು ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಹಿಂಡಿ ಮಿಶ್ರಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು.

೫. ಕರುಹಾಕುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿನ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ: ಕರು ಹಾಕಲು ಇನ್ನೂ ೧೦-೧೫ ದಿನಗಳಿವೆ ಎನ್ನುವಾಗ, ಆಕಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ವಿಶಾಲವಾದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿನ ನೆಲಕ್ಕೆ, ಮೇವಿನ ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಸುಣ್ಣ

ಬಳಿದಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸೋಂಕು ತರುವ ಕ್ರಿಮಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲ ಜಾರುವ ಹಾಗೆ ಇರಬಾರದು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಣಹುಲ್ಲು ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕರು ಹಾಕುವ ೧೫ ದಿನಗಳ ಮೊದಲೇ ಆಕಳಿನ ಹೊರಜನನಾಂಗವು ದವ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಗೀರುಗಳಿದ್ದರೆ ಯೋನಿನಾಳವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಕೋಶವಾಗಲೀ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೆ, ಕರು ಹಾಕಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೭. ಕರು ಹಾಕುವ ಸಮಯ: ಕರು ಹಾಕುವ ಮೊದಲನೇ ಹಂತದ ಅವಧಿ ೪ ರಿಂದ ೮ ಗಂಟೆಗಳು (ಮಣಕಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು) . ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಳು ಪದೇ ಪದೇ ಮಲಗುವುದು, ಎಳುವುದು, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುವುದು, ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುವುದು, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ಕೆರೆಯುವುದು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕರುವಿನ ಮಾಸುಚೀಲದ ಹೊರಗಿನ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ಚೀಲವು ಹೊರಜನನಾಂಗದ ತುಟಿಗಳ ಒಳಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ, ಗರ್ಭಕೋಶ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಕಂಠ ಅಗಲವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಪಶುವೈದ್ಯರ ನೆರವು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಅವಧಿ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೨ ಗಂಟೆಗಳು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀಲಿ ಚೀಲ ಹಾಗೂ ಹಳದಿ ಚೀಲಗಳು ಒಡೆದು ಕರುವಿನ ಮುಂಗಾಲುಗಳು ಹಾಗೂ ತಲೆ ಹೊರಗೆಬಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರು ಪೂರ್ಣ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಅಪರೂಪದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕರುವಿನ ಹಿಂಗಾಲುಗಳು ಮೊದಲು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಸವವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕರುವಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಡಿಚಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ತಲೆಯು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕೆಳಗೆ ವಾಲಿದ್ದರೆ, ಕರುವು ತಾನಾಗಿ ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮನುಷ್ಯರ ಸಹಾಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲ ಮುಂದಾಗಿರುವ ಪ್ರಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಕರುವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯಲು ತಜ್ಞ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಹಾಯ ಅವಶ್ಯ.

ಜೀವಂತ ಕರುವಿನ ತಲೆ ಮತ್ತು ಮುಂಗಾಲುಗಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕರು ಹುಟ್ಟಿದ ತಕ್ಷಣ ಕರುವಿನ ಮೂಗನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಂಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಲೋಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಕರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಕರು ಹಿಂಗಾಲುಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಬಳ್ಳಿ (ರಕ್ತನಾಳಗಳು) ತುಂಡಾಗದಂತೆ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಕರುವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಳೆಯಬೇಕು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಮಾಸು ಚೀಲದಲ್ಲಿನ ನೀರನ್ನು ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳ ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದು ಸತ್ತು ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು.

೮. ಹುಟ್ಟಿದ ಕರುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ: ಕರುವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಬೇಕು ಹಿಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಕರುವಿನ ಮೂಗು ಹಾಗೂ ಶ್ವಾಸಕೋಶದಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಲೋಳೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಚ್ಛ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕರುವಿನ ಪೂರ್ಣದೇಹವನ್ನು ಒರೆಸಬೇಕು ಅಥವಾ ತಾಯಿಯು ಕರುವನ್ನು ನೆಕ್ಕಲುಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಕರುವಿನ ದೇಹದಿಂದ ೪-೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಬಿಟ್ಟು ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ದಾರಕ್ಕೆ ಟಿಂಚರ್ ಅಯೊಡಿನ್ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ೫-೬ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ದಿನವೂ ೨-೩ ಸಲ ಈ ತರಹ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆಗ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳ್ಳಿಯು ಒಣಗಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕರು ಹುಟ್ಟಿ ೧೫-೨೦ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಮಿ. ಲೀ. ಗಿಣ್ಣದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಮಾಸು ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡದೆ ಇರುವ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆ ಕೆಲವರಲ್ಲದೆ. ಮೊದಲ; ೨-೩ ದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಅಲ ಗಿಣ್ಣದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಹುಟ್ಟಿದ ಕರುವಿಗೆ ಇರುವ ಚೂಪಾದ ಹಳದಿ ಗೊರಸಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಚಿವುಟದೆ ಬ್ಲೇಡಿನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು ಕರುವಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಮಲದ್ವಾರ ಇರುವುದನ್ನು

ಖಾತ್ರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೊಕ್ಕುಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತೊಡೆಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹರ್ನಿಯಾ ಇದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಕರುಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಕುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

೮. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಶಗಳು.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು, ವಿದೇಶಿ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುವಂಶಿಕತೆ(ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ) ಗುಣವನ್ನು ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ನಾಡ ತಳಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಋತು ಚಕ್ರವು (ಈಸ್ಟ್ರಸ್ ಸೈಕಲ್) ಕಡಸು/ಮಣಕ/ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಸವದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೧೮ ರಿಂದ ೧೯ ದಿನಗಳು ಹಾಗೂ ಆಕಳು/ಎಮ್ಮೆ/ಬಹು ಪ್ರಸವದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ೨೧ ರಿಂದ ೨೨ ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಋತು ಚಕ್ರವನ್ನು ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ೪ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ:(೧) ಬೆದೆಯ ಪೂರ್ವವದಿ(ಪೋ ಈಸ್ಟ್ರಸ್ ಪೀರಿಯಡ್) (೨) ಬೆದೆಯ ಅವದಿ (ಈಸ್ಟ್ರಸ್ ಪಿರಿಯಡ್) (೩) ಮೆಟೀಸ್ಟ್ರಸ್ ಮತ್ತು (೪) ಡಯೀಸ್ಟ್ರಸ್ ಅವದಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆದೆಯ ಅವದಿಯು(ಈಸ್ಟ್ರಸ್ ಪಿರಿಯಡ್) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೮ ರಿಂದ ೧೪ ತಾಸುಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನದರೆ ೨೬ ತಾಸುಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆದೆಯ ಅವದಿಯನ್ನು (ಅ) ಮುಂಬೆದೆ ೦ ರಿಂದ ೮ ತಾಸು (ಆ) ಮಧ್ಯಬೆದೆ ೮ ರಿಂದ ೧೬ ತಾಸು ಹಾಗೂ (ಇ) ಹಿಂಬೆದೆ ೧೬ ರಿಂದ ೨೪ ತಾಸುಗಳಾಗಿ ಮಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಫಲಪ್ರದವಾದ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಮಧ್ಯ ಬೆದೆಯ ಕೊನೆಯ ಅರ್ಧ ಅವದಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂಬೆದೆಯ ಮೊದಲ ಅರ್ಧ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಮ್ಮೆಗಳು(ಶೇ. ೮೪ ರಷ್ಟು) ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೆದೆಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೆದೆಗೆ ಬರಲಿರುವ ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಸಫಲತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು.

೧. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ತಂಥ ರಾಸುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಬಾರದು ಹಾಗೂ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತಂದ ನಂತರ ೧೫ ನಿಮಿಷ ಮತ್ತು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ನಂತರ ೧೫ ನಿಮಿಷ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರದ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಡುವುದು.

೨. ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಕೆಲವು ರಾಸುಗಳು ಸಹ ಬೆದೆಯ ಕೆಲವೊಂದು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩. ಬೆದೆಗೆ ಬಂದ ರಾಸು ಬೇರೆ ರಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವ ಚಿಹ್ನೆಯು ಮುಂಬೆದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನು ಈ ಚಿಹ್ನೆ ಕಂಡ ೫ ರಿಂದ ೮ ತಾಸುಗಳ ನಂತರ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇಂತಹ ರಾಸುಗಳು ನಂತರ ಇತರ ರಾಸುಗಳ ಎದುರು ಅವು ಹತ್ತಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಇದು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಮಯ. ಒಂದು ವೇಳೆ ರಾಸಿನ ವಾರಸುದಾರ ಮುಂಬೆದೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೆ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಸರ್ವಿಕ್ಸ್ ನ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯದಾನ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಮಧ್ಯ ಬೆದೆ (ಮಿಡ್ ಹೀಟ್) ಹಾಗೂ ಹಿಂಬೆದೆ (ಲೇಟ್ ಹೀಟ್) ಅವಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಕೋಶ ಅಥವಾ ಅಂಡಾಣು ಹೊಂದಿರುವ ಗಭಾಶಯದ ಕೊಂಬಿನೊಳಗೆ ವೀರ್ಯದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೪. ಬೆದೆಗೆ ಬಂದ ರಾಸುಗಳು ಲೋಳೆಯನ್ನು ಸ್ವವಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಲೋಳೆ ಮುಂಬೆದೆಯಲ್ಲಿ ತೆಳುವಾಗಿ, ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದು, ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂಬೆದೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಂದಿರುತ್ತವೆ. ಲೋಳೆಯು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಮಬ್ಬಾಗಿದ್ದರೆ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಸೋಂಕನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಇಂತಹ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡದೆ ಸೂಕ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಸ್ರಾವವು ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಕಂದು ಬಣ್ಣದಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಸಾರಜನಕದ ಕೊರತೆ /ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕರುಹಾಕಿದ ಅಥವಾ ಕಂದು ಹಾಕಿದ ಕಾರಣವಿರುತ್ತದೆ.

೫. ಸೇಕ್ರೋಸಿಯಾಟಿಕ್ ಅಸ್ಥಿಬಂದಕವು ಬೆದೆಗೆ ಬಮದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಡಿಲಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಚಿಹ್ನೆಯಿರದಿದ್ದ ರಾಸುಗಳು ಗರ್ಭಧರಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ. ಈ ಅಸ್ಥಿಬಂದಕವು ಅತಿಯಾಗಿ ಸಡಿಲಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ಗರ್ಭಕೋಶದ ಸೋಂಕು/ಅಂಡಾಶಯದ ದೋಷ (ಸಿಸ್ಟಿಕ್ ಓವರಿ) /ಪ್ರಸವಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೬. ಬೆದೆಗೆ ಬಂದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಕೊಂಬುಗಳು (ಯುಟೆರೈನ್ ಹಾರ್ನ್ಸ್) ಬಿರುಸು, ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿದ್ದು, ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಬೆದೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಕೊಂಬುಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಥಿಲವಾಗಿದ್ದು, ಪರೀಕ್ಷೆಯ ನಂತರ ಶಕ್ತಿಯುತ (ಟೋನಿಸಿಟಿ) ಲಕ್ಷಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾದರೆ ಅದು ಗರ್ಭಾಶಯದ ಸೋಂಕನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಬದಲಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬೇಕು.

೭. ಬೆದೆಗೆ ಬಂದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೊಂಬುಗಳ ಸುತ್ತಳತೆಯು ೩. ೦ ರಿಂದ ೩. ೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸುತ್ತಳತೆಯು ೩. ೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಅದು ಗರ್ಭಕೋಶದ ಸೋಂಕು ಅಥವಾ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಕರುಹಾಕಿದ / ಕಂದು ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಮರಳುತ್ತಿರುವ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಎರಡೂ ಕೊಂಬುಗಳ ಸುತ್ತಳತೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಅರ್ಧ ಸೆಂಟಿಮೀಟರ್ ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ಗುಣ ಮಾಸದಂತಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಗಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಮೃದುವಾಗಿರಬಾರದು. ಮೃದುವಿದ್ದರೆ, ಅದು ಗರ್ಭಕೋಶದ ಸೋಂಕು ಅಥವಾ ಆಹಾರಾಂಶಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಇಂತಹ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

೮. ಬೆದೆ ಲಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂಡಾಶಯವು ಪ್ರತಿಗಮನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ (ರಿಗ್ರೆಸ್ಸಿಂಗ್) ಕಾರ್ಪಸ್ ಲೂಟಿಯಂ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿರುವ ಅಂಡಾಣುವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಿತ ಪಶುವೈದ್ಯರು ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿನ ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಬೆದೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಡಾಣು ಮೃದುವಾಗಿದ್ದು ಹಿಂಬೆದೆಯಲ್ಲಿ (ಲೇಟ್ ಹೀಟ್) ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಡಾಣು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಡಾಶಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಅಂಡಾಣು ಕೋಶ ಒಡೆಯದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು.

೯. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯನ್ನು ದ್ರವಸಾರಜನಕದ ಜಾಡಿಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆಯುವಾಗ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು. ಕ್ಯಾನಿಸ್ಟರ್ ಎತ್ತುವಾಗ ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಗಳು ಜಾಡಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಉದ್ದನೆಯ ಚಿಮುಟದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೯. (ಎ) ತಾಯಂತೆ ಕರು, ಬೀಜದಂತೆ ವೃಕ್ಷ ಎಂದು ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಅಜ್ಜಿಯರ ಕುಲ, ಗುಣ ನೋಡುಹೋರಿ ಆರಿಸಿ ಪಶು ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಇಂದು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಂದಾಗಿ ನಾವು ಬಹಳ ಮುಂದು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಹೆಣ್ಣು ಕರು / ಮಣಕಗಳ ಗುಣ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಹೋರಿಗಳ ಅನುವಂಶಿಕತೆಯನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಹೋರಿಯನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಹೋರಿಯ ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯವನ್ನೇ ಪಶು ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ (progeny tested bull semen) / ತಳಿ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೧೦. ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯವನ್ನು ದ್ರವೀಕರಿಸಲು(ಥಾಯಿಂಗ್) ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯನ್ನು ೩೭ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆ. (೩೫-೩೮ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆ.) ಉಷ್ಣತೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಿಂದ ೧. ೦ ನಿಮಿಷದವರೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಮುಳುಗಿರುವಂತೆ ಹಾಕಬೇಕು, ಅನಂತರ ತೆಗೆದು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಅಂಶ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರೆ ವೀರ್ಯಾಣು ಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃಶ್ವೇತನಗೊಳಿಸಲು ಒಂದೇ ನಳಿಕೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಬಿಸಿ ನೀರು ಅರ್ಧದಿಂದ ಒಂದು ಲೀಟರಿನಷ್ಟು ಇರಬೇಕು.

ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯವನ್ನು ೭೫ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆ. . ಉಷ್ಣತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ೨ ಸೆಕೆಂಡು, ೧೫ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆ. ಉಷ್ಣತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ, ೪-೫ ಡಿಗ್ರಿ ಸೆ. ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪುನಃಶ್ವೇತನಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೧೧. ದ್ರವೀಕರಿಸಿದ ನಂತರ ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೀಲು ಮಾಡಿದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಲಂಬವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೧೨. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆಯ ಯೋನಿ ತುಟಿಗಳನ್ನು ೧:೧೦೦೦೦ ಪೊಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರವದಿಂದ ತೊಳೆದು ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಒರೆಸಬೇಕು ಇದರಿಂದ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ವೇಳೆಯಲ್ಲಾಗುವ ಸೋಂಕನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

೧೩ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ನಂತರ ಗನ್/ ನಳಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅದರ ತುದಿಯು ಚಂದ್ರನಾಡಿ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಬರುವಂತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಇದರಿಂದ ರಾಸಿನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಕ್ಸಿಟೋಸಿನ್ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ವೀರ್ಯಾಣುಗಳ ಚಲನೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ನಂತರ ಗನ್/ನಳಿಕೆಗೆ ರಕ್ತ ಅಥವಾ ಕೀವು ಏನಾದರೂ ಹತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಗರ್ಭಕೋಶದ ದೋಷ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವೀರ್ಯವು ವೀರ್ಯ ನಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ನಳಿಕೆಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವುದೂ ಸಹ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೫. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ನಂತರ ರಾಸಿನ ಹಿಂಭಾಗದ ಮೈಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರನ್ನು ಹಾಕುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳು ಸಂಕುಚಿಸಿ ಗರ್ಭಕೋಶದ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಸಂಕುಚಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ವೀರ್ಯಾಣುಗಳ ಚಲನೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೬. ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವೀರ್ಯನಳಿಕೆಯ ವಿವರವನ್ನು ದಾಖಲು ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ಹೋರಿಯ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ವಂಶಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೭. ರಾಸುಗಳನ್ನು ಮುಂಬಡೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಂತಹ ವಾರಸುದಾರರಿಗೆ ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗಾಗಿ ತರಲು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ರಾಸನ್ನು ಮುಂಬಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪುನಃ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಥವಾ ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ತರಲು ತಿಳಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ರಾಸಿನ ವಾರಸುದಾರರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಯೋನಿ ತುಟಿಗಳ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೀವು ಬಂದರೆ ಅಂತಹ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಕೋಶದ ದೋಷವಿದ್ದು ಸೂಕ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅಗತ್ಯ.

೧೯. ಕೆಲವೊಂದು ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ನಂತರದ ೧ ರಿಂದ ೩ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ರಾಸುಗಳನ್ನು ೧೦ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಅಂಡಾಣುವಿನ ಬಿಡುಗಡೆ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಕೋಶದ ದೋಷದ ಬಗ್ಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ ೧-೨ ದಿನಗಳು ಮತ್ತು ಮರುಬೆಡೆಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ದಿನ ಅಂದರೆ ೨೧ ನೇ ದಿವಸ ರಾಸುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೧. ಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪ್ರಯೋಗ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.

೨೨. ಕರು ಹಾಕಿದ ೪೫ ದಿನಗಳ ನಂತರದ ಮೊದಲ ಅಥವಾ ಎರಡನೇ ಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿ, ೬೫ ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೩. ಕೋಣದ ವೀರ್ಯಾಣುಗಳು ಹೋರಿಯ ವೀರ್ಯಾಣುಗಳಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಾಗರೂಕತೆಯ ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

ಬೇಸಿಗೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಡೆಯ ಅವಧಿಯು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರಬಹುದು. ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಕಾಲವು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಣುವ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವ ಮೂರನೇ ಒಳರೆಪ್ಪೆ ಯೋನಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮಾತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ರೀತಿ, ಯೋನಿಯ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕಂಡು ಬರುವ ನೆರಿಗೆಗಳು ಕಾಣದಂತೆ ತುಟಿಗಳು ಉಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮುಂತಾದುವು ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

೯. ಕರುಗಳ ಪಾಲನೆ

“ಇಂದಿನ ಕರುವೇ ನಾಳಿನ ಹಸು” ಎಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯ. ಕರು ಬೇಗನೆ ಉತ್ತಮ ಹೋರಿ, ಎತ್ತು ಅಥವಾ ಮಣಕವಾಗಿ, ಹಸುವಾಗುವಂತೆ ಕರುವಿನ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕರುವಿನ ಪಾಲನೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕರುವಿನ ಆರೈಕೆ, ಪೋಷಣೆ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ

ಕರು ಜನಿಸಿದ ನಂತರ ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಮೈಮೇಲಿನ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಹಸುವನ್ನು ನೆಕ್ಕಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಕರು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಉಸಿರಾಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕರು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣವೇ ಉಸಿರಾಟ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವುದು. ಇದನ್ನು ಮೂಗಿನ ಮುಂದೆ ಕೈಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅಥವಾ ಎದೆಗೂಡಿನ ಏರಿಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಸಿರಾಟಲು ತೊಂದರೆ ಅಥವಾ ಉಸಿರಾಟವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೋಳಿಯ ಗರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳಗೆ ನಾಜೂಕಾಗಿ ಆಡಿಸಿ ಸೀನು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಎದೆಗೂಡಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಹಾಕದೇ ಒತ್ತುವುದು ಮತ್ತು ಬಿಡುವುದು ಮಾಡಿದರೆ ಕೃತಕ ಉಸಿರಾಟ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಕರುವಿಗೆ ಚೂಪಾದ ಹಳದಿ ಕೊಳಗ/ಗೊರಸುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬ್ಲೇಡು ಅಥವಾ ಚಾಕುವಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಕ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ನಡೆಯುವಾಗ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇಲಿ, ಹೆಗ್ಗಣ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಲೂಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ತೊಂದರೆ ಬರಬಹುದು.

ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಕರುವಿನ ದೇಹದ ಭಾಗದಿಂದ ೪-೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಉದ್ದ ಬಿಟ್ಟು ಕತ್ತರಿಸುವ ಮೊದಲು ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳಿಗೆ ದಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ನಂತರ ಟಿಂಚರ್ ಅಯೋಡಿನ್ ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಅರಿಶಿಣ ಪುಡಿಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ೩-೪ ದಿನ ಮಾಡಿದರೆ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಳಿ ಪೂರ್ಣ ಒಣಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಾವು ಮುಂತಾದ ತೊಂದರೆ ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು.

ಕರು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಬರುವ ಮೊದಲ ಹಾಲನ್ನು “ಗಿಣ್ಣುಹಾಲು” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಗಿಣ್ಣು ಹಾಲು ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಇದೊಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ನೀಡಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕೊಡುಗೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಾಲಿಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಸಾರಜನಕ, ಜೀವಸತ್ವ ಖನಿಜಗಳು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಆಹಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಅಂಟಿಬಾಡೀಸ್ ಗಿಣ್ಣು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಗಿಣ್ಣು ಹಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿವೆ. ಹೆಚ್ಚು ನೀಡಿದರೆ ಭೇದಿಯಾಗುವುದು, ಸಾಯಲೂಬಹುದು ಮತ್ತು ಸತ್ತೆ ಬೀಳದೆ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಬಾರದು ಮುಂತಾಗಿ, ಹಾಲನ್ನು ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಕರೆದರೂ ಅದನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನು ಕರುವಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಖಂಡಿತ ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಹಸು ಎಮ್ಮೆಗಳ ರೈತನ ಆಸ್ತಿ. ಅವನದೇ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಜಾಸ್ತಿ. ಈ ರಾಸುಗಳ ಪ್ರಜನನ ಮತ್ತು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅವನು ಅರಿತಿರಬೇಕು. ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಒಂದು ನಾಜೂಕು ಮತ್ತು ಚತುರ ಪ್ರಯೋಗ, ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಂದರೆ ಏನು, ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಸಿನೀರು ಏಕೆ, ಎಷ್ಟು ಉಷ್ಣತಾಮಾನ ಎಷ್ಟಿರಬೇಕು, ಪ್ರಯೋಗದ ಪ್ರತಿಹಂತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೇಗಿಡಬೇಕು ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ನಿಗದಿತ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯ.

ಕರುಗಳಿಗೆ ಹಾಲುಣಿಸುವ ಕ್ರಮ

ತಾಯಿ ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವ/ಕುಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ಶುಭ್ರವಾದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಮೊಲೆಯಿಂದ ೨-೩ ಸಾರಿ ಹಿಂಡಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ಬಳಿಕ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಕುಡಿಯಲು ಕರುವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಗಿಣ್ಣುಹಾಲನ್ನು ೧೫ ರಿಂದ ೩೦ ನಿಮಿಷದೊಳಗೆ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ರೋಗ ನಿರೋಧಕ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕರುಳಿನ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನೇರವಾಗಿ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಓಡಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಗರ್ಭದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಶೇಖರಣೆಯಾದ ಮಲವು (ಸಗಣೆ) ಗಟ್ಟಿ, ಅಂಟು, ಜಿಗುಟು ಇದ್ದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಿಣ್ಣದ ಹಾಲು ದೊರಕದೇ ಇದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ಕೆಚ್ಚಲು ಬಾವು ಗರ್ಭದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡದೇ ಇದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಬಿಳಿಭಾಗವನ್ನು (ಎರಡು) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಚಮಚ ಔಡಲು ಎಣ್ಣೆ/ಹರಳೆಣ್ಣೆ, ಎರಡು ಚಮಚ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಲೋಟ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು, ಗೊಟ್ಟುಹಾಕಬಾರದು.

ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕರುವನ್ನು ತಾಯಿಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ದಿನದಿಂದ ಅಥವಾ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಸೂಲದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ಲಾಭ ಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಲಾಭಗಳು

೧. ಆಕಳಿನ ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಆಕಳಿಗೆ ಸಮತೋಲನ ಆಹಾರ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೨. ಕರುವಿನ ದೇಹದ ತೂಕಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ನೀಡಬಹುದು. ಕರುವಿನ ತೂಕದ ಅಂದಾಜು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಂದರೆ ನಾಡತಳಿಯ ಕರುವಿನ ತೂಕ ಸುಮಾರು ೧೫-೨೦ ಕಿ, ಗ್ರಾಂ. ಮಿಶ್ರತಳಿ ಕರುವಿನ ತೂಕ ಸುಮಾರು ೨೦-೨೫ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಕರುವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಅದರ ದೇಹದ ತೂಕದಲ್ಲಿ ೧೦:೧ ಭಾಗ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಸಬೇಕು ಈ ಹಾಲನ್ನು ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ರಿಂದ ೪ ಸಾರಿ ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು.

೩. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತಾಯಿ ಹಸು/ ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತರೆ, ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಸಬಹುದು.

೪. ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕುಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರು ಮೊಲೆಗೆ ಕಚ್ಚಿ ಅಥವಾ ಗುದ್ದುವುದರಿಂದ ಗಾಯ ಆಗಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಕೆಚ್ಚಲು ಬಾವು ಬರಬಹುದು.

೫. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಬ್ಬಿನ ಅಂಶ ಇರುವ ಹಾಲು ಕರುವಿನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಜೀರ್ಣವಾಗದೇ ಭೇದಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅದರ ಬದಲು ಸಂಘಕ್ಕೆ /ಮಾರಾಟದಿಂದ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ನಾಟಿ/ಜವಾರಿ ತಳಿ ಆಕಳು ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕರುವಿನ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅದರ ಕರುವನ್ನು ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಬಿಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ. ಇದರಿಂದ ತೊರೆ/ ಸೊರೆ ಬಿಡುವುದು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ತೊರೆ/ಸೊರೆ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಕರುವನ್ನು ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನೆಕ್ಕಲು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಲು ಕರೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ನಂತರ ಉಳಿದ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಬಿಡುವುದು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಕರು ಹಾಲು ಎಷ್ಟು ಕುಡಿಯಿತು, ಆಕಳು/ಎಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹಾಲು ಎಷ್ಟು ಬಂದಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕರು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೈ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಕುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರುವಿಗೆ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಲನ್ನು ಕರುವಿಗೆ ಪಾತ್ರೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಕುಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆರಳನ್ನು (ಸ್ವಚ್ಛವಾದ) ಅದ್ದಿ ಕರುವಿಗೆ ನೆಕ್ಕಲು ನೀಡಬೇಕು. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನಂತರ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆರಳು ಪಾತ್ರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆರಳುಗಳು ಮುಳುಗುವಂತೆಯೇ ಕರು ಚೇಪಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಕರುವು ಚೇಪುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಬೆರಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಿಂದೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡಬೇಕು. ನಂತರ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೇ ಕರುವು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ೨-೩ ದಿನ ತೊಂದರೆ ಆಗಬಹುದು ಆದರೆ ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಪದ್ಧತಿ. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕರು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕರುವಿಗೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡುವ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ಬಾಯಿ ಅಗಲವಿರಬೇಕು. ಮೊಲೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಾಟಲಿನಿಂದ ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವ ಹಾಗೇ ಕರುವಿಗೆ ಸಹ ಕುಡಿಸಬಹುದು. ಹಾಲನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ನೀಡದೇ ಮೂರು/ ನಾಲ್ಕು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡುವುದು ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ಪ್ರತೀ ಸಲವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ (ದೇಹದ ಉಷ್ಣತೆಯಷ್ಟು) ನೀಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಲಬದ್ಧತೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದದ ಜೀರ್ಣಾಂಗಗಳ ಭಾಗವಾದ ಮೆಲುಕು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹುಳಿಯಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರ ಬರಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚು ಕೊಬ್ಬಿನಂಶವಿರುವ ಹಾಲನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನೀಡದೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಮ್ಮೆ ಕರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹಾಲಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಕೊಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಹಾಲು ಕುಡಿದ ಬಳಿಕ ಕರುವಿನ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹರಳು ಉಪ್ಪನ್ನು ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬೇರೆ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಲಿ, ನೇಲವನ್ನಾಗಲಿ ನೆಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಉಳಿದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ದೇಹ ತೂಕದ ೧೦. ೧ ಭಾಗದಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕರುವಿಗೆ ನೀಡುವ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕರುವಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರ ಅಥವಾ ಕರುಗಳ ವಿಶೇಷ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಮೊದಮೊದಲು ಕರು ತಿನ್ನಲು ನಿರಾಕರಿಸಬಹುದು. ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಿ. ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಉಳಿದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತಾ ನೆಕ್ಕುತ್ತಾ ಅದರ ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ರುಚಿಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡು ಕರು ಬೇಗನೆ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮೇಣ ಆಹಾರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆಹಾರ ಜೀರ್ಣಕ್ರಿಯೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರಾಸಾಯನಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಜೀರ್ಣಾಂಗಗಳ ಮುಖ್ಯಭಾಗವಾದ ಮೆಲುಕು ಚೀಲದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತ್ವರಿತಗೊಳ್ಳುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಬರೀ ಹಾಲನ್ನೇ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಕರುವಿನ ಹಸಿವು ಇಂಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲಾರವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಮೆಲುಕು ಚೀಲದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುಂಠಿತವಾಗಿ, ಕರುವಿನ ಸಾಕಾಣಿಕೆಗೆ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚ ಆಗಬಹುದು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಕರುವಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಗಿದ ಉತ್ತಮ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನಲು ನೀಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೂ ಜೀರ್ಣ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಆಹಾರ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪಶು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಒಣಗಿಸಿದ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ಇರಬೇಕಾದದ್ದು ಅತೀ ಅವಶ್ಯ.

ಆಧುನಿಕ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರ ತಳಿ ಹಸುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಸಾಕುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ, ಶಕ್ತಿ ಉಳಿತಾಯ ಮತ್ತು ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರಪರೋಪ ಜೀವಿಗಳಿಂದ ಬರಬಹುದಾದ ಕಾಯಿಲೆ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿವಾರಿಸಬಹುದು. ಕರು ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೆ ಜಂತು ನಿವಾರಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಅಂದರೆ ಜನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಜಂತು ನಿವಾರಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕರುವಿಗೆ ಮತ್ತು ತಾಯಿಗೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆಗೆ ನೀಡಬೇಕಾದದ್ದು ಅತೀ ಅವಶ್ಯಕ. ನಂತರ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕನಿಷ್ಠ ೬ ರಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಂತು ನಿವಾರಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಕರು ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಕರುವಿನ ಕೊಂಬು/ಕೋಡು ಸುಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದನ್ನು ೧೦-೧೫ ದಿನಗಳ ಒಳಗೆ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಇಲ್ಲವೇ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಉಪಕರಣದ ಸಹಾಯದಿಂದಾಗಲೀ ಸುಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಸುಟ್ಟ ನಂತರ ಗಾಯವಾಗದಂತೆ, ಹುಳು ಬೀಳುದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕು. ಕೊಂಬು/ಕೋಡು ಸುಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಲಾಭಗಳಿವೆ.

೧. ಕೊಂಬು/. ಕೋಡೂ ಇದ್ದರೆ ಕಟ್ಟಲು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಜಾಸ್ತಿ ಬೇಕು.

೨. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಾಯ್ದು ಗಾಯ ಅಥವಾ ಇತರೇ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು.

೩. ಕಾದಾಟದಿಂದ ಮುರಿದು ಹೋಗಬಹುದು/ಗಾಯವಾಗಬಹುದು.

೪. ಕೂಡಹುಣ್ಣು/ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಬರಬಹುದು.

೫. ಮಿಶ್ರತಳಿಗಳಿಗೆ(ಹೆಣ್ಣು ಕರು) ಕೊಂಬು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೋಡಲು ಚೆಂದ.

೬. ಕೊಂಬು/ಕೋಡಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶಕ್ತಿ, ಕರುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕರುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಹದಿನೈದು ದಿಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ತೂಕವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಿಶ್ರತಳಿ ಕರುಗಳ ಪ್ರತಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೩೦೦-೪೦೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ತೂಕಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕರುವಿಗೆ ಹಾಲು, ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಗಿಸಿದ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ನೀಡಿ ಉತ್ತಮ ಮಣಕ ಹಸುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಕರುವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಪಶು ಆಹಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಕಬೇಕು. ಕರುವಿಗೆ ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಎಂಬುದು ರೈತರ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ಅದು ತಪ್ಪು. ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದು ರೂಢಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮಣಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ೧-೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಸಮತೋಲನ ಪಶುಆಹಾರ, ಖನಿಜ ಮಿಶ್ರಣದ (೩೦ ಗ್ರಾಂ) ಪುಡಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಸಿರು ಮತ್ತು ಒಣಗಿದ ಹುಲ್ಲನ್ನು /ಮೇವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಬೇಕು.

ಆಹಾರ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ. ಕರುಗಳಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳಾದರೂ ಉದ್ದವಾದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಓಡಾಡಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಕರುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ. ಒಣಗಿದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಬರುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಕಿಟಕಿ ಬಾಗಿಲು ಬಳಿ ಕಟ್ಟದೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಇರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವುದು ಉತ್ತಮ

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಕಿದ ಮಣಕ(ಪಡ್ಡೆ) ೧೨ ರಿಂದ ೧೬ ತಿಂಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಬೆದೆಗೆ ಬರಬಹುದು. ಮೊದಲಿನ ೨-೩ ಬೆದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ಗರ್ಭ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಗರ್ಭಧಾರಣೆಮಾಡಲು ಸೂಕ್ತವಂದು ವೈದ್ಯರು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಮಣಕದ ತೂಕ ಹಾಗೂ ಎತ್ತರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೂ ಸಹ ಗರ್ಭ ಕಟ್ಟಿಸಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಕರುವಿನ ತೂಕ ಸುಮಾರು ೨೦೦-೨೫೦ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ. ಹಾಗೂ ೮ ಅಥವಾ ೧೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಮಣಕಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ತೂಕವಿರುವ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ತೂಕವಿದ್ದರೆ ಕರು ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದದೆ ಕರು ಹಾಕುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಎರಡೂ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನಷ್ಟ, ಅಲ್ಲದೆ, ಹಾಲಿನ ಇಳುವರಿಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗದೆ ಹೋಗಬಹುದು.

ಕರುಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗ ಮತ್ತು ಔಷಧೋಪಚಾರ

೧. ಅಜೀರ್ಣ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ರೋಗ, ಕರುಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಆಹಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ, ಪೂರ್ಣವಾ ಜೀರ್ಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಜೀರ್ಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ಜೀರ್ಣಾಂಗವ್ಯೂಹವು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ತಿಂದ ಮೇವು, ಹಾಲು ಕರುವಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಹೊಂದಿ ಮೊದಲು ಮೊಸರಿನ ತರಹ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನಾಂಶ ಕೊಬ್ಬು ಇದ್ದರೆ ಅದು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಮೊಸರಿನ ಗಡ್ಡೆಯಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಪಚನ ರಸಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸದೆ ಇದ್ದಾಗ ಆಹಾರ ರಕ್ತಗತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಆಹಾರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆತು ಕರುವಿಗೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೇದಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಕರು ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

೨. ಬಿಳಿ ಭೇದಿ: ಕರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಭಯಂಕರ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿಳಿಭೇದಿ. ಕರು ಹಾಕುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಗಣಿಗಿಂತ ತೆಳ್ಳಗೆ ನೀರು ನೀರಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಉಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಿಳಿ ಭೇದಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕರು ತಿಂದ ಆಹಾರ ಸರಿಯಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗದೆ ಪಚನವಾಗದೆ ಆಹಾರವು ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಳೆಯಲಾರಂಭಿಸುವುದರಿಂದ ಭೇದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನೀರು ಅಥವಾ ಮೇವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದಾದ ರೋಗಾಣು. ಇದರಿಂದ ಕರುವಿನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಂಶವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಜಲೀಕರಣ (dehydration) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತುಂಬಾ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಂತಿಹೀನ ಮತ್ತು ಗುಳಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮೈ ಚರ್ಮ ಒಣಗಿ ಅದರ ಮೈಮೇಲಿನ ಕೂದಲು ಒರಟಾಗಿ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಕರು ಬಹಳ ಅಶಕ್ತವಾಗಿ, ನಿಲ್ಲಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸಾಯಲೂಬಹುದು. ತಕ್ಷಣ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ನೀರಿಗೆ ಉಪ್ಪು, ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕುಡಿಸಬೇಕು. ಗೊಟ್ಟು ಹಾಕಬಾರದು.

೩. ರಕ್ತ ಭೇದಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆಮಶಂಕೆ. :ಕರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಇಲ್ಲವೇ ನೀರಿನ ದೋಷದಿಂದ ಕರುವಿನ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಿ ಆಮು ಮತ್ತು ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಭೇದಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕರು ತಿಂದ ಆಹಾರ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳು ಹೀರಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸೇವಿಸಿಮ ಆಹಾರ ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ಭೇದಿ ಜಾಸ್ತಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂಶವೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಉಂಟು. ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಸೋಂಕಿನಿಂದಾಗಿ ಕರುವಿಗೆ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಕರುಗಳ ರಕ್ತ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಬಹಳ ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರುಗಳು ಸಾಯಲೂಬಹುದು. ತಕ್ಷಣ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಕರುಗಳ ಕೀಲುಬಾವು: ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೋಗಾಣುಗಳು ಮೊಣಕಾಲು ಕೀಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಾವು ನೋವು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೀಲುಗಳ ಒಳಪದರು ಸೋಂಕು ತಗುಲಿ ಉದಿಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರುಗಳ ಚಲನೆಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೀಲುಬಾವು ರೋಗ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಜ್ವರ ಬಂದು ಕೀಲುಗಳ ಹತ್ತಿರ ಬಾವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮೆಡಿಚಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಂಟುತ್ತಾ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೇ ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಬಾವು ಬಂದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅಯೋಡಿನ್ ಮುಲಾಮು ಇಲ್ಲವೇ ಟರ್ಪೆಂಟೈನ್ ಆಯಿಂಟ್ ಮೆಂಟ್ (ಮುಲಾಮು) ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು.

ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳು

೧. ಕರುವಿಗೆ ೩ ತಿಂಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಕಾಲುಬಾಯಿ ಲಸಿಕೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, ಅದಾದ ನಂತರ ಪ್ರತಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಲಸಿಕೆ ಹಾಕಿಸಬೇಕು.

೨. ಇತರ ರೋಗಗಳಾದ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ಚಪ್ಪೆರೋಗದ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಕರು ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಂತರ ತಪ್ಪದೇ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಳೆಗಾಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುಂಚೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು.

೩. ಹೊರ ಪರಾವಲಂಬಿ ಜೀವಿಗಳಾದ ಹೇನು, ಉಣ್ಣೆ ಚಿಕ್ಕಾಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ಬರುವಂತೆ ಇರಬೇಕು.

೪. ಕರುಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಜಂತು ಹುಳುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಂತುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಔಷಧಿ ನೀಡಬೇಕು.

ಕರುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರೀತಿ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಕರು ನಾಳಿನ ಹಸುವಾಗಿ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ರೈತನ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆ ಆಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೇ ದೇಶದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗುವುದು.

೧೦. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಥಮೋಪಚಾರ

ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳು ದಿನನಿತ್ಯ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ವೈದ್ಯರು ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ ಸಿಗದೇ ಇರಬಹುದು. ಸಿಕ್ಕರೂ ಸಹ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ದುಬಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ನಾವೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನೂ ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಬಹುದು ಮೊದಲು ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪು ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಪಶುವೈದ್ಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಬೇಕು.

೧. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವುದು ಮತ್ತು ಹುಣ್ಣು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಯುವುದು, ಕಾಲು ಬಾಯಿ ರೋಗ ದೊಡ್ಡರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು, ಮೊಳೆ, ಮೇವಿನ ಸಿಬರು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಚುಚ್ಚಿ ಇದರಿಂದ ಆದ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಕೂಡ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸಲು ಕಾರಣ.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುವುದು.

೨. ನಾಲಿಗೆ, ವಸಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣಾಗಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆ ಬರುವುದು.

೩. ಪ್ರಾಣಿಯು ಆಹಾರ, ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೧. ಪ್ರತಿದಿನ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಪೋಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

೧. ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ವಸಡುಗಳಿಗೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಗ್ಲಿಸರಿನ್ ಅಥವಾ ಬೋರೆಕ್ಸ್ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವ, ಮಿದುವಾದ ಅಕ್ಕಿ, ರಾಗಿ ಅಥವಾ ಗಂಜಿ, ಹಸಿರು ಮೇವು ನೀಡಬೇಕು.

೪. ಪಶುವೈದ್ಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಬೇಕು.

೧. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ರೋಗವು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಬೂಷ್ಟದೂಷಿತ ಮೇವು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಮತ್ತು ಅನ್ನನಾಳದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವಸ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಾಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಎಡಭಾಗವು ಉದಿಕ್ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಕೈಯಿಂದ ಎಡಭಾಗದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿದಾಗ ನಗಾರಿಯಂತೆ ಶಬ್ದ ಬರುತ್ತದೆ.

೩. ಆಹಾರ, ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೪. ಮಲಗುವುದು, ಏಳುವುದು, ಕಾಲಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೫. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಉಸಿರಾಡುವುದು.

೬. ಕೆಲವೇ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಸಾಯಲೂಬಹುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ೩೦ ಮಿ. ಲೀ. ಟರ್ಪೆಂಟೈನ್ ಎಣ್ಣೆ ಅರ್ಧ ಲೀಟರ್ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಸ್ಯಮೂಲ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಂಗು ಬೆರೆಸಿ, ಕುಡಿಸಬೇಕು ಮೂಗಿನೊಳಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಟೆಂಪಾಲ್ ಅಥವಾ ಬ್ಲೋಟೋಸ್ಟೆಲ್ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕುಡಿಸಬೇಕು. ತಕ್ಷಣ ಪಶುವೈದ್ಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಬೇಕು.

೩. ಅಜೀರ್ಣ / ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಕಟ್ಟುವುದು

ಇದೂ ಸಹ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ತೊಂದರೆ, ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಜೀರ್ಣವಾಗದೇ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಸಗಣೆ ಹಾಕದೇ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಮೆಲುಕು ಚೀಲಕ್ಕೆ ಇರುವ ಆಕುಂಚನ ಪ್ರಸರಣ ಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು.

೧. ಮೇವು ತಿನ್ನದೇ ಇರುವುದು. ಜ್ವರ ಸಹ ಬರಬಹುದು.

೨. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಎಡಭಾಗವನ್ನು ಒತ್ತಿದರೆ ಗುಳಿ ಬೀಳುವುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೬೦-೧೦೦ ಗ್ರಾಂ ಮೆಗ್ನೀಸಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ್ ನ ಜೊತೆ ೬೦-೧೦೦ ಗ್ರಾಂ ಹಿಮಾಲಯನ್ ಬತ್ತಿಸಾ ಸೇರಿಸಿ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ಭೇದಿ

ಮೆಲುಕು ಚೀಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ (Ruminants) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೇದಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಸಾದಾ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಿ ಮತ್ತು ವಾಂತಿ ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ದೊಡ್ಡರೋಗ, ಜಂತು ಹುಳುವಿನ ಬಾಧೆ ಇದ್ದಾಗ ಸಗಣೆ ಬಹಳ ತೆಳುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ದುರ್ವಾಸನೆ ಕೂಡ ಬರುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಸದಾ ವಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭೇದಿ

೧. ಮೇವು ತಿನ್ನುವುದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೨. ಹೆಚ್ಚು ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ಸಿಂಬಳದಂತಹ ಭೇದಿ, ಅಲ್ಲದೇ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ ಭೇದಿ.

೫ ಅಶಕ್ತತೆ ಅಥವಾ ನಿಶ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಕರುಗಳು ಸಾಯಲೂ ಬಹುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೇದಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಗಳೆಂದರೆ:

೧. ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಲವಣಯುಕ್ತ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧. ಆಹಾರ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು/ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

೨. ಭೇದಿಗೆ ಕೊಮೊಲಿನ್ ಪೆಕ್ಟಿನ್ ಭರಿತ ಔಷಧಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು.

೪. ತಕ್ಷಣ ಪಶುವೈದ್ಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ

೫. ಕೋರೆಹಲ್ಲು

ಅಪರೂಪ, ಆದರೂ ಕೆಲವು ದನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡು ಬರಬಹುದು. ಮೇಲಿನ ದವಡೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ದವಡೆಯ ಅಗಲ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೇವು ಜಗಿಯುವಾಗ ಕೆಳದವಡೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಚಲಿಸುವುದು.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಮೇವನ್ನು ಜಗಿದು ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು.

೨. ವಸಡಿಗೆ ಗಾಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುವುದು.

೩ ಕ್ರಮೇಣ, ಮೇವು ತಿನ್ನುವುದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು.

೪ ಪ್ರಾಣಿಯು ಅಶಕ್ತೆಯಿಂದ ಬಳಲುವುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೧. ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲನ್ನು ಮಸೆಯುವ ಟೂತ್ ರ್ಯಾಸ್ ಪರ್ ನಿಂದ ತಿಕ್ಕುವುದು, ಚೂಪಾಗಿರುವ ಕಡೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಹಲವು ಬಾರಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಹಲ್ಲು ಜಾಸ್ತಿ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದರೆ ಮೊಲಾರ್ ಕಟ್ಟರನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

೨. ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುವಾಗ ಆಗುವ ಹಲ್ಲು ನೋವಿನಿಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಮೇವು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆಗಿನ ಆಹಾರ ತಿನ್ನಲು ನೀಡಬೇಕು.

೫. ಕೆಮ್ಮುವುದು / ಡಗ್ಗುವುದು

ಶ್ವಾಸಕೋಶದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾದಾಗ ಕೆಮ್ಮುತ್ತವೆ/ ಡಗ್ಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ದೇಹದ ಉಷ್ಣಾಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೫೦-೧೦೦ ಗ್ರಾಂ ಕ್ಯಾಪ್ಸನ್ / ಕಾಫ್ ಸೈಲ್, ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈರುಳ್ಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ (ಉಂಡೆ) ತಿನ್ನಿಸಬೇಕು.

೬. ಮೂಗೇರಿ/ಮೂಗು ಹುಣ್ಣು/ ಸೊರಕು

ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಟ್ರಿಪೆನೊಸೊಮಾ ಜಂತಿನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಡ್ಡೆಯಂತಾಗಿ ರಾಸುಗಳ ಉಸಿರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಎತ್ತುಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಪ್ರಥಮೋಪಚಾರವಾಗಿ ಕಾಪರ್ ಸಲ್ಫೇಟ್ (ಮೈಲುತುತ್ತ) ಅನ್ನು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಪಶುವೈದ್ಯರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಒಂದೇ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ರಾಸುಗಳಿಗೂ ನೀರು ಕುಡಿಸುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಕೆರೆ, ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಮಶ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಈ ರೋಗ ಹರಡುತ್ತದೆ.

೮. ಕೊಂಬು ಮುರಿಯುವುದು

ಬೇರೆ ರಾಸುಗಳ ಜೊತೆ ಜಗಳವಾಡುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಕೋಡಿಗೆ ಏಟು / ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ಕಾರಣ ಕೊಂಬು/ಕೋಡು ಮುರಿದುಹೋಗಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಕೋಡಿನ ಒಳಭಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಇದ್ದು, ಕವಚ ಮಾತ್ರ ಕಿತ್ತು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೋಡಿಗೆ ಏಟು ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ಭಾಗ ಮುರಿದು ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಆಗಬಹುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ: ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೋಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್‌ನಿಂದ ತೊಳೆದ ಟಿಂಕ್ಟರ್ ಬೆಂಜೋಯಿಮ್ ದ್ರಾವಣ ಅದ್ದಿದ ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಗಾಯ ಮಾಯವವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೯. ಕಣ್ಣಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಅಥವಾ ಪಿಚ್ಚು ಬರುವುದು

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದು, ಕಸ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಬಿದ್ದು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಬರುತ್ತದೆ ಜೊತೆಗೆ ರೆಪ್ಪೆ ಉದಿ ಬಾವು ಆಗುವುದು, ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ: ಬೋರಿಕ್ ಆಮ್ಲ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೇ ೪-೬ ಹನಿ ಮರ್ಕ್ಯೂರೋಕ್ರೋಮ್ ಹಾಕಬೇಕು. ಕಣ್ಣಿನ ಗುಡ್ಡೆ ಬಿಳಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪಶುವೈದ್ಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿರಿ.

೧೦. ಹೆಗಲ ಬಾವು:

ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಗಂಟುಗಳು/ಉತಗಳು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಜಾಸ್ತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತರದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೋಗ ಬಹಳ ಒರಟಾಗಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಾವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಬಾರದು ಹಾಗೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ:

ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮ್ಯಾಗ್ ಸಲ್ಫ (ಮೆಗ್ನೀಷಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ್) ಮತ್ತು ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶಾಖ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರ ನಂತರ ಅಯೋಡಿಕ್ಸ್ (ಅಯೋಡಿನ ಮುಲಾಮ್) ಹಚ್ಚಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಗಾಯವಾಗಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪೋಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು, ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಬೇಕು, ನೋಣ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಪೂರದ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ತೆಳುವಾಗಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೧೧. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ಬರುವುದು/ ಸೋರುವುದು

ಕಿವಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನ ತೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ, ಕಿವಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ, ಕೀವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೈಡ್ರೋಜನ್ ಪೆರಾಕ್ಸೈಡ್ ನಿಂದ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ೨-೮ ಹನಿ ಮರ್ಕ್ಯೂರೋಕ್ರೋಮ್ ದ್ರಾವಣ ಹಾಕಬೇಕು. ಹುಳು ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಟರ್ಪೆಂಟೈನ್ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಯದೊಳಗೆ ಇಡಬೇಕು.

೧೨. ಉಳುವುದು /ಕುಂಟುವುದು

ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಅಥವಾ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಕಾಲು ಉಳುದುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕುಂಟುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಟರ್ಪೆಂಟೈನ್ ಲಿನ್ ಮೆಂಟ್ ಹಚ್ಚಿ/ ಅಯೋಡಿನ್ ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಬೆಚ್ಚನೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೩. ಹೊಕ್ಕಳ ಬಾವು

ಈ ಬಾವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕರುಗಳ ಹೊಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಾವು ಇನ್ನೂ ಹಣ್ಣಾಗಿರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಯೋಡಿನ್ ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ ಬಿಸಿ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ಕುರು ಹಣ್ಣಾದರೆ ಬಾವು ಬಿಳಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಡೆದು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಪೋಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ತೊಳೆದು ಟಿಂಚರ್ ಅಯೋಡಿನ್ ನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ ಬ್ಯಾಂಡೇಜ್ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಗಾಯದ ಒಳಗೆ ಇಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ಗಾಯ ಮಾಗುವವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೪. ಗಾಯಗಳು

ಗಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ: ೧) ಹೊಸಗಾಯ ೨) ಹಳೆಗಾಯ

೧) ಹೊಸ ಗಾಯ: ಯಾವುದಾದರೂ ಹರಿತವಾದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆಗ ತಾನೇ ಆದ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಗಾಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಣ ಸರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಗಾಯ ಆಳವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಹುಳುಗಳು ಸೇರಿ ಗಾಯ ಮಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ : ಈ ರೀತಿಯ ಗಾಯವನ್ನು ಆಲಮ್ ಅಥವಾ ಸ್ಪಟಿಕದ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ತೊಳೆದು ತಣ್ಣೀರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಅನಂತರ ಪೋಟ್ಯಾಸಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ರಕ್ತ ಹರಿಯುವುದು ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಟಿಂಚರ್ ಬೆಂಜೋಯಿಕ್ ನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಕೆಲಕಾಲ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ನಂತರ ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ ಬ್ಯಾಂಡೇಜ್ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ಗಾಯ ತೊಳೆದು ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಬೇಗನೆ ವಾಸಿಯಾಗುವುದು.

೨) ಹಳೆಗಾಯ:

ಗಾಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನವಾಗಿದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಕೀವು ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟವಾಸನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಳೆಯ ಗಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನೇಕ ಸಲ ಗಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅವುಗಳು ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಳುಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

೧೫. ಕೆಚ್ಚಲು ಬಾವು

ಈ ಕಾಲೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುವಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೊಲೆಗಳ ಮೂಲಕ ರೋಗಾಣುಗಳು (ಕೆಸರು, ತೇವ ನೆಲ, ಸರಿಯಾಗಿ ತೊಳೆಯದ ಕೈ ಮೂಲಕ) ಒಳಸೇರಿ ಕೆಚ್ಚಲು ಉದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬಿಸಿಯಾದ ಕೆಚ್ಚಲು ಕೆಂಪಾಗಾಗಿ ನೋವಿನಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ ಬಳಲುತ್ತದೆ. ತಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೈಗೊಳ್ಳದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಉತ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕೀವು, ಬರಿ ನೀರಿನ ತರಹ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕೆಚ್ಚಲು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಹಾಲು ಬರುವುದು. ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಬಾವು ಬಂದ ಭಾಗದಿಂದ ಹಾಲು ಕಡಿಮೆ ಬರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಹಾಲು ಬರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗಬಹುದು. ಮೊಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸಹಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಚ್ಚಲು ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಕೆಂಪಾಗಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಊದಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಾಗದಿಂದ ಬರುವ ಹಾಲು ರಕ್ತ ಅಥವಾ ಕೀವಿನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ: ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕಾಯಿಲೆ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಭಾಗದಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದ ನಂತರ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಪೋಟ್ಯಾಷಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರಾವಣದಿಂದ ತೊಳೆದು, ನಂತರ ಆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಯೋಡಿನ್ ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಆ ಮೊಲೆಗೆ ಪೆಂಡಿಸ್ಪ್ರಿನ್ ಮುಲಾಮನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು ತುರ್ತಾಗಿ ಪಶುವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆ ಪಡೆಯಬೇಕು.

೧೬. ದೇಹದ ಹೊರಗಿರುವ ಪರೋಪಜೀವಿಗಳು

ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ, ಉಣ್ಣೆ, ಚಿಕ್ಕಾಡು, ಹೇನು, ಇವುಗಳಿಂದ ರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರುರೋಗಗಳು ಹರಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆ- ಉಣ್ಣೆಜ್ಜರ, ಥೆಲೇರಿಯಾಸಿಸ್ ಮತ್ತು ಚರ್ಮ ರೋಗಗಳಾದ ಕಜ್ಜಿ, ತುರಿಕೆ, ಅಡಪ್ ಮುಣತಾದವುಗಳು ಬರಬಹುದು. ಈ ರೋಗಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಹರಡುತ್ತವೆ. ಈ ಹೊರ ಪರೋಪಜೀವಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೊಡೆಸಂದು, ಬಾಲದ ಬುಡದ ಸುತ್ತ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಮೇಣಬಾಗಿ ರಕ್ತ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತವೆ. ನವೆ, ತುರಿಕೆ, ಮೈತಿಕ್ಕುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಮ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಬಿಳಿ ಹೊಟ್ಟು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಕೂದಲು ಉದುರುವುದು, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಳ್ಳೆಗಳಾಗಿ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುವುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ:

ಪಶುವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆ ಪಡೆದು ಸೂಕ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಬ್ಯಾಟಿಸ್, ಟಿಕ್ ಟಾಕ್ ಇವುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಗಂಧಕದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಮುಲಾಮಯ ಅಥವಾ ಹಿಮಾಕ್ಸ್-ಡಿ ದ್ರಾವಣವನ್ನು ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ರಾಸುಗಳನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಯಿಸಬಾರದು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಔಷಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಬಿಳಿಸುಣ್ಣು ಹಚ್ಚುವುದು, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದು, ಬಿರುಕು ಇರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಈ ಪರೋಪಜೀವಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಕಾಯಿಲೆಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದು.

೧೧. ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅದಿಕ ಹಾಲನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ!

ಹಾಲು ಪ್ರಕೃತಿಯು ನೀಡಿರುವ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರದಾನ. ಇದು ಮಕ್ಕಳು, ಮುದಕರು ಮತ್ತು ರೋಗಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇವಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವ “ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಹಾರ” ದೇವರ ಪೂಜೆಯಿಂದ, ಮಜ್ಜಿಗೆ ತಯಾರಿಸುವವರೆಗೆ, ಮಾನವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಲು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಕೇವಲ ಒಂದು ವ್ಯವಹಾರದ ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ನೋಡಬಾರದು.

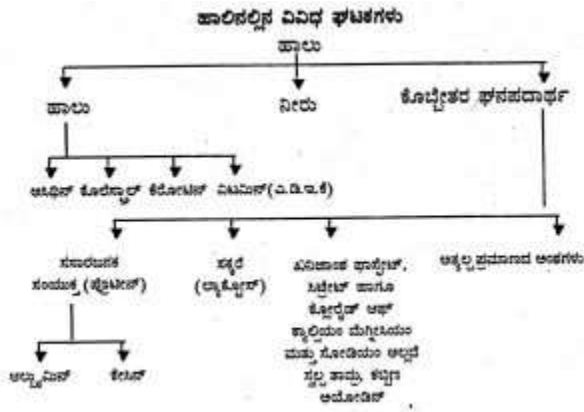

ಹಾಲು ಎಂದರೇನು? ಸಸ್ತನಿ ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕರುಗಳ ಜನನದ ನಂತರ (ಗಿಣ್ಣು ಹಾಲು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅವುಗಳ ಪೋಷಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ನೀರು, ಕೊಬ್ಬು, ಸಸಾರಜನಕ ಸಂಯುಕ್ತ (ಪ್ರೋಟೀನ್) ಸಕ್ಕರೆ (ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಸ್) ಖನಿಜಾಂಶ ಹಾಗೂ ಜೀವಸತ್ವ (ಎ, ಡಿ, ಇ, ಕೆ ಮತ್ತು ಬಿ) ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್- ಎ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಆಹಾರ ದ್ರವವನ್ನು ಮೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರೋತ್ಪಾದನೆ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು “ಹಾಲು” ಎಂದಯ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಸಸ್ತನಿ ವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳು ರಕ್ತದೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯದ ಅನುವಂಶದ ಗುಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಲು ಸುಮಾರು ಪ್ರತಿದಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಮುಖಾಂತರ ೯೦ ಲೀಟರ್ ರಕ್ತ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ೪೦೦ ರಿಂದ ೬೦೦ ಲೀಟರಿನಷ್ಟು ರಕ್ತದಿಂದ ಒಂದು ಲೀಟರ್ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ ಏಕೆ?

ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಶೇ. ೮೫ ಭಾಗದಷ್ಟು ನೀರು ಇರುವುದು, ಹಾಲು ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿರಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಸುಣ್ಣ ಅಥವಾ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಹಾಗೂ ಕೇಸಿನ್ ಇವುಗಳಿಂದಾದ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಕೇಸಿನ್‌ಸೇಟ್ ಇದು ಕ್ಲೋರೈಡ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರತಿಫಲನದಿಂದಾಗಿ ಹಾಲು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೀಟಾ ಕೆರೋಟಿನ್ ಅಂಶವಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳದಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲು ಬಿಳಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಸ್ ಮತ್ತು ಕ್ಲೋರೈಡ್. ಹಾಲು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದುತ್ವ ಮತ್ತು ರುಚಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕೊಬ್ಬು(ಫ್ಯಾಟ್)

ಹಾಲು ಕೆಡಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಹಾಲು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಆಹಾರ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳನ್ನು ಹರಡಲು ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಉಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ, ವಿತರಣೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹವಾಮಾನಕ್ಕೆ ತೆರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಕಣಗಳು ಇವುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಹಾಲು ಕೆಡುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮಾನವನ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೆಡದಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

೧. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಸ್ ಎಂಬ ಸಕ್ಕರೆ ಅಂಶ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಸ್ ಅಂಶವು ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಆಮ್ಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿ ಹಾಲು ಹುಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಪೆಪ್ಟೋನ್ಯೆಜಿಂಗ್ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾಗಳು ಸಸಾರಜನಕವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ರಸೋತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಮೊಸರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಘಟುವಾಸನೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

೩. ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಲಿನ ಘೃತವಿಭಾಜಕ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾಗಳು ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಯ ಘೃತಾಂಶವನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ಘೃತಾಮ್ಲ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಹಾಲು ಕೆಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

೪. ಹಾನಿಕಾರಕ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾಗಳಾದ ಟ್ಯೂಬರ್ಕ್ಯುಲೋಸಿಸ್ (ಕ್ಷಯ) ರೋಗದ ರೋಗಾಣುಗಳು, ಟೈಫಾಯ್ಡ್, ಮಲೇರಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಅಣುಗಳು ನಿಸರ್ಗದಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ರೋಗಕಾರಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದಿಂದ ಹಾಲಿಗೆ ಸೇರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಜೀವಿಗಳು ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಲಿನ ಶುಚಿತ್ವ ಕಾಪಾಡಲು ಹಾಲು ಕರೆದ ತಕ್ಷಣವೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಪಾಶ್ಚೀಕರಿಸಿದ ಹಾಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಹಾಲಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೋಗಾಣುಗಳು ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು.

೧. ಆಕಳು ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಕೆಚ್ಚಲು: ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಿರುವ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ನಂತರ ಶುದ್ಧವಾದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕ್ಲೋರಿನ್ ದ್ರಾವಣದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಅದ್ದಿ ಒರೆಸಬೇಕು. ಮೊದಲಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಾಣುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲ ಹಾಲನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕರೆದು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು.

೨. ಆಕಳು ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಶರೀರದ ಚರ್ಮ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಕಳು ಎಮ್ಮೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗ, ಇಲ್ಲವೇ ಹೊರಗಡೆ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಶರೀರದ ಹೊರಭಾಗವಾದ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣು ಸಗಣೆ ಮುಂತಾದವು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಚರ್ಮ ಹೊಲಸು ಆಗಬಹುದು. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಮೈಯನ್ನು ತೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಅವು ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಕರೆಯುವಾಗ, ಬಾಲ ಬೀಸಿ, ಬಾಲಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಗಣೆ ಹಾಲಿನ ಒಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

೩. ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು: ಹಾಲು ಕರೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಸಹ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಮತ್ತು ತೊಳೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನೀರು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಹಾಲು ಕೆಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ನೀರು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರಬೇಕು. ಶುದ್ಧವಾದ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವು ಕಿಲುಬು ರಹಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

೪. ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ: ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೈಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದ್ದು, ಸಾಂಕಾಮಿಕ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲೂ ಮೂಗು. ಮುಖ ಅಥವಾ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಮುಂತಾದವನ್ನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವಾಗ ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟ, ಎಲೆ -ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ನಶ್ಯ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು.

೫. ಹಾಲಿನ ಕಲಬೆರೆಕೆ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಲಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಂದ ಪದ್ಧತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಲುಷಿತವಾದ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಕಲುಷಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದರಿಂದ ಹಾಲು ಕೆಡುವುದು. ಅಲ್ಲದೇ ಇದು ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗುವುದು ಕೂಡ.

೬. ಆಕಳು ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಗೆ ನೀಡುವ ಆಹಾರ: ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವು ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ತಾಜಾ ಆಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮೊದಲು ಅಥವಾ ನಂತರ ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರ ರಸಮೇವು ಕೊಡುವುದು. ಸೂಕ್ತ. ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಹಳಸಿದ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟುಹೋದ ಮುಸುರೆ ನೀರು ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಬಾರದು.

ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಹಾಲನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳು

೧. ದನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ (ಕೊಟ್ಟಿಗೆ) ಸಾಕಷ್ಟು ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಬರುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ದನದ ಮನೆಯ ನೆಲವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಸಾರಿಯಾದರೂ ದನದ ಮನೆಗೆ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೨. ದನದ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಪರಿಸರ ಇರಬೇಕು.

೩. ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಿಂಡಬೇಕು. ಕೆಚ್ಚಲಬಾವು ಅಥವಾ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುವ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

೪. ಪ್ರತಿದಿನ ಆಕಳು/ಎಮ್ಮೆ ಮೈಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಮೊದಲು ತೊಳೆಯಬೇಕು.

೫. ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಮೊದಲು ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು, ಅನಂತರ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ದ್ರವದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೋರಿನ್ ನೀರು, ಫೋಟೋಷಿಯಂ ಪರ್ಮಾಂಗನೇಟ್ ದ್ರವದಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಒರೆಸಬೇಕು.

೬. ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗ ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನಾಗಲೀ, ರಸಮೇವನ್ನಾಗಲೀ ಹಾಕಬಾರದು ಮತ್ತು ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಸೂಕ್ತ.

೭. ಮೊದಲು ಧಾರೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆದು ನಂತರ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿರಿ.

೮. ಹಾಲು ತೊರೆ ಬಿಡಲು ಆಕ್ಸಿಟೋಸಿನ್ ಎಂಬ ಚೋದಕ ಕಾರಣ. ಈ ಕ್ರಿಯೆ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರದ ಮೂಲಕ ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಮತ್ತು ೫-೬ ನಿಮಿಷವಿರುವುದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಹಾಲನ್ನು ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಿಂಡಬೇಕು.

೯. ಹಾಲನ್ನು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಅಥವಾ ಕಲಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಬಾರದು.

೧೦. ಹಾಲು ಹಿಂಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಪಾತ್ರೆ ಬಾಯಿ ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಒಳಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ತೊಳೆಯುವಂತೆ ಇರಬೇಕು.

೧೧. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ಇದ್ದು, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು.

೧೨. ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟು, ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ನಶ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡಬಾರದು.

೧೩. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ (ಅದಿಕ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ೩ ಬಾರಿ ಸಹ ಹಿಂಡಬಹುದು.) ಆದರೆ ಕರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಬಾರದು.

೧೪. ಹಾಲುಕರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕಳು/ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು, ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ ಹಿಂಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಹಾಲು ತೊರೆ ಬಿಡದಿರಲು ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.

೧೫. ತುಂಬು ಕೈಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮತ್ತು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹಾಲು ಕರೆಯಬೇಕು. ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಮಡಚಿ ಅಥವಾ ಮೊಲೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಬೆರಳುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಲೇಬಾರದು.

೧೬. ಶುದ್ಧ ಸ್ವಚ್ಛ ಹಾಲನ್ನು ಸುಮಾರು ೪ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಇಡಬಹುದು. ಹಾಲು ಕರೆದ ತಕ್ಷಣ ಈ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಹಾಲನ್ನು (೩೮ ಸೆ.) ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದರೆ (೧೦ ಸೆ.) ಸುಮಾರು ೨೪ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಕೆಡದಂತೆ ಇಡಬಹುದು.

೧೭. ಹಾಲು ಕರೆದ ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಮೊಲೆ ತೊಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸೌಮ್ಯ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ದ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅದ್ದಬೇಕು.

೧೮. ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಗಾಯ, ಕೆಚ್ಚಲ ಬಾವು ಉಂಟಾದರೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ ತಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಹಾಲು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕರೆದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಹಸು ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆ ಅದಿಕ ಹಾಲು ನೀಡಬೇಕಾದರೆ, ಗಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭದ ರಾಸುವಿನ ಪಾಲನೆ, ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರ ಗರ್ಭದ ಏಳನೇ ತಿಂಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಹಾಲು ಹಿಂಡುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಪಶು ಆಹಾರ ನೀಡುವ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಕ್ಷೀರ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಂಡು ಕರು ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಅದಿಕ ಹಾಲು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಆಕಳುಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ಎಂದು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕು. ಉದಾರಣೆ: ಎರಡು ಲೀಟರ್ ಹಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಸಾದಾ ಸಮತೋಲನ ಪಶು ಆಹಾರವನ್ನು ದೇಹ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೩-೪ ಸಾರಿಯಂತೆ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಮೇವಿನ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಹಸಿರು ಮೇವಿನ ಬೆಳೆ ಅಂದರೆ ಏಕದಳ ಮತ್ತು ದ್ವಿದಳ ಹಸಿರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ೨:೧ ರಂತೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅದಿಕ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖರ್ಚು ಆಹಾರದ್ದು, ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ರೋಗ ಬರದಂತೆ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದನ್ನು (ಲಸಿಕೆಯನ್ನು) ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಜಂತುನಿವಾರಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ನೀಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅದಿಕ ಹಾಲನ್ನು ಸಹ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯು ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಉದ್ಯೋಗವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾರತ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹಾಲಿನ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗೊಂಡ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದು. ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ. ವಿಶ್ವಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗೊಂಡ ಹಾಲಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಬೆಲೆ ದೊರಕಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಹಾಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಹಾಲಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಬೆಲೆ ಬರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯ ಆರೋಗ್ಯ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಅದಿಕ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕನೂ ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

೧೧. ಹಾಲು ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ

ಆಕಳು ತಾನು ತಿಂದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹಾಲಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಒಂದು ಸಜೀವ ಯಂತ್ರ. ಅದು ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿಂದು ಅಮೃತವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಮಾನವರಿಗೆ ಒಂದು ವರದಾನ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಕಳನ್ನು ಗೋಮಾತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವುದು. . ಗಾವೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಮಾತರಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರೂ ಸಹ ಆಕಳನ್ನು “ನಾಕುತಾಯಿ” ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಮೃತಸದೃಶ ಶುದ್ಧ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹಲವಾರು ಗುಣಗಳಿವೆ.

i) ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಸಾರಜನಕವು ಮಾನವ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಶ ಮತ್ತು ಸ್ನಾಯುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು. ಶಾಖಾಹಾರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಜನ್ಯ ಸಸಾರಜನಕವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮುಖ್ಯ ಸಸ್ಯಾಹಾರವೆಂದರೆ ಹಾಲು ಒಂದೇ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥದೊಳಗಿನ ಸಸಾರಜನಕವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಲಿನೊಳಗಿನ ಸಸಾರಜನಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಗುತ್ತದೆ.

ii) ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ಶರ್ಕರಪಿಷ್ಟಾದಿಗಳು, ಕನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇದೂ ಸಹ ಮಾನವ ದೇಹದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಸ್ ಸಕ್ಕರೆ ಭಾಗ ಬಹಳವಿದೆ. ಲ್ಯಾಕ್ಟೋಜ್ ಮತ್ತು ಸಸಾರಜನಕಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

iii) ಮಾನವ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಾವು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕೊಬ್ಬಿದ ಭಾಗ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸ್ನಿಗ್ಧಭಾಗ ಬೇರೆ ಕೊಬ್ಬಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

iv) ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಲವಣವು ಮಾನವ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲುಬುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು. ಈ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಲವಣಾಂಶ ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತಾಜಾ ಮಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮ, ಬ್ರಮ, ಮದ, ದಾರಿದ್ರ್ಯತ್ವ, ಶ್ವಾಸ, ಕೆಮ್ಮು, ನೀರಡಿಕೆ, ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದೂ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಆಕಳು ಹಾಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಮೃತ

ಮಕ್ಕಳ ದೇಹದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆಹಾರವೆಂದರೆ ಹಾಲು. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದ ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಆಹಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹಾಲಿನಿಂದ ಪೋಷಣೆ ಹೊಂದಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಕುಡಿದೇ ಎಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಲೇ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಆಹಾರಾಂಶಗಳು ಹಾಲಿನಲ್ಲವೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ತನಕ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಜಠರವು ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರಡೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆವಿಗಾದರು ಮೊದಲು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹಾಲಿನಿಂದಲೂ, ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ಇಲ್ಲವೇ ಹಗುರವಾಗು ಜೀರ್ಣವಾಗುವ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದು ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ತಾಯಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಹಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುವರು. ಮೊದಲು ಪರಾವಲಂಬಿಯಾದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಕೂಸು, ಆಕಳ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬಲ್ಲ ದೇಹಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಕಳ ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲಿನ ಗುಣವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿ ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಸೇವನೆಗೆ ಆಕಳ ಹಾಲೇ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಆಕಳ ಹಾಲು ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲಿಗಿಂತ ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆ ಹಾಲಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾದದ್ದು.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಣ್ಣೆಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ, ಜೋಳ, ಗೋದಿ, ರಾಗಿ, ಸಜ್ಜೆ, ಕೊಬ್ಬರಿ, ಕಡಲೆಕಾಯಿ(ಶೇಂಗಾ) , ತೊಗರಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಮೇದಸ್ಸು(ಕೊಬ್ಬು) ಅಂಶಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಕೊಬ್ಬಿನ ಕೊರತೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೊರತೆ ಸಸಾರಜನಕ, ಖನಿಜಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವಸತ್ವಗಳಿದ್ದು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಆಕಳ ಹಾಲು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಬಲ್ಲದು. ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಅಂಶ ಅಧಿಕಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕಣಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಕನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸಸಾರಜನಕದ ಕಣಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಬಹಳ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗದೆ, ಬೇಗನೆ ಜೀರ್ಣವಾಗದೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಲು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಜೀರ್ಣರಸಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಯಕ್ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅದಿಲ ಒತ್ತಡ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಈ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಯಕ್ಕತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯವಾಗಿ ಅದು ಕೆಡುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು. ಅದೇ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಸಾರಜನಕ ಕಣಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಣ್ಣವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಲ್ಲದೆ ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ತಗತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಜೀರ್ಣರಸಗಳನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಕ್ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಡ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿಗಿಂತ ಆಕಳ ಹಾಲು ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕರ.

ನಮ್ಮ ದೇಹಪೋಷಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಜೀವಸತ್ವಗಳು ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ A - ಜೀವಸತ್ವ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. A- ಜೀವಸತ್ವ ಕೆರೋಟಿನ್ ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೆರೋಟಿನ್ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ A-ಜೀವಸತ್ವ ಎಮ್ಮೆಯ ಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ೧೦ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆಕಳ ಹಾಲಿನ

ಸೇವನೆಯಿಂದ ನಾವು ಸುಲಭವಾಗಿ A - ಜೀವಸತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಆಕಳ ಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೋಟಿನ್ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಳ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿದಾಗ A - ಜೀವಸತ್ಯ ಬೇಗನೆ ನಾಶವಾಗದಂತೆ ಈ ಕೆರೋಟಿನ್ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ನಾವು ಆಕಳ ಹಾಲಿನಿಂದ B1, B2 ಮತ್ತು D- ಜೀವಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಲವು ಜೀವಕೋಶಗಳು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಸವೆಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಜೀವಕೋಶಗಳಲ್ಲಿನ ಜೀವಧಾತುದ್ರವವಸ್ತುವು ಸಸಾರಜನಕಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಕೋಶಗಳ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಸಾರಜನಕಗಳು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ.

ಸಸಾರಜನಕವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸವಕಳಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ಜೀವಕೋಶಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಯುವ ಕರುಗಳಿಗೆ, ಹೋರಿಗಳಿಗೆ ಗಬ್ಬದ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕರುಹಾಕಿದ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಇದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕೆಬೇಕು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಸಾರಜನಕವು ದೇಹದ ತಂತು ಮತ್ತು ಸ್ನಾಯುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು. ಶಾಖಾಹಾರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಜನ್ಯ ಸಸಾರಜನಕವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮುಖ್ಯ ಶಾಖಾಹಾರವೆಂದರೆ ಹಾಲೊಂದೆ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥದೊಳಗಿನ ಸಸಾರಜನಕವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ತೆರನಾದ ಸಸಾರಜನಕ ವಸ್ತುಗಳು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಅಮೈನೋ ಆಮ್ಲಗಳು, ಹನ್ನೊಂದು ನಮೂನೆಯ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಆಮ್ಲಗಳು, ಆರು ತೆರನಾದ ಜೀವಸತ್ಯಗಳು, ಎಂಟು ತೆರನಾದ ಜೀವಾಣುರಹಿತ ಕಿಣ್ವಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಲಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅಮೆರಿಕಾ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಡೆನ್ ಮಾರ್ಕ್. ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳ ಜನರು ತಮ್ಮ ಸೇವನೆಗೆ ಆಕಳ ಹಾಲನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಮ್ಮೆ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆಕಳ ಹಾಲನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವರ ದೇಹದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಕಳ ಹಾಲು, ರುಚಿಯಲ್ಲಿ, ಸುವಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪಚನವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಾಂತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಾನಕರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಆಕಳ ಹಾಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಯುವಕರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಮುದುಕರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪೇಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾಯುವ ಮುದುಕರವರೆಗೂ ಅತಿ ಉತ್ತಮ ಆಹಾರವೆಂದರೆ, ಆಕಳಹಾಲು.

***